

กรมพลศึกษา

เล่าเรื่องของเล่นไทย

สำนักนันทนาการ

กรมพลศึกษา

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ชื่อหนังสือ	เล่าเรื่องของเล่นไทย
ISBN	๙๗๘-๖๑๖-๒๙๗-๑๓๐-๓
จัดทำโดย	กลุ่มนันทนาการเด็กและเยาวชน สำนักนันทนาการ กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ๑๕๔ ถนนพระราม ๑ แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐ www.dpe.go.th
พิมพ์ครั้งที่ ๑	พ.ศ. ๒๕๕๗
จำนวนพิมพ์	๕,๐๐๐ เล่ม
สถานที่พิมพ์	โรงพิมพ์ เอส.ออฟเซ็ทกราฟฟิคดีไซน์ ๖๓ ซอยประชาอุทิศ ๗๕ แขวง ๕ เขตทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพฯ ๑๐๑๔๐ โทรศัพท์ ๐ ๒๘๗๓ ๖๐๙๕-๖ โทรสาร ๐ ๒๘๗๓ ๕๗๕๘
ออกแบบศิลป์	บริษัท แอนิเมเนี่ย จำกัด www.animania.co.th

คำนำ

กรมพลศึกษา มุ่งเน้นสร้างโอกาสให้เด็ก เยาวชน และประชาชนโดยทั่วไป ประกอบกิจกรรมนันทนาการเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต กิจกรรมนันทนาการ มีหลายประเภท เช่น ศิลปหัตถกรรม เกมและกีฬา การเดินร่ำ การละคร เป็นต้น ของเล่นไทยซึ่งแต่ละกิจกรรมนันทนาการนั้นสร้างความสุขกายและสุขใจให้กับผู้ประกอบกิจกรรมนันทนาการเป็นอย่างยิ่ง

เพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านนันทนาการที่หลากหลายสู่สาธารณชน กรมพลศึกษา โดยสำนักนันทนาการ จึงจัดทำหนังสือ “เล่าเรื่องของเล่นไทย” ขึ้น โดยรวบรวมและเรียบเรียงจากหนังสือต่าง ๆ ที่เขียนเกี่ยวกับของเล่นไทย มุ่งหวังให้ผู้อ่านได้มีความรู้ ความเข้าใจในภูมิปัญญาการละเล่นของไทย รวมทั้งจะได้เป็นแบบตัวอย่างในการฝึกทักษะ ความชำนาญในการประกอบกิจกรรมแต่ละกิจกรรม รวมทั้งก่อให้เกิดคุณค่า และประโยชน์ทางการพัฒนาจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาได้เป็นอย่างดี

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปที่สนใจเรื่องของเล่นไทยซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของกิจกรรมนันทนาการ

คณะผู้จัดทำ

สำนักนันทนาการ กรมพลศึกษา

สารบัญ

หน้า

บทที่ ๑ ประวัติของเล่นไทย

ความหมายของคำว่าของเล่น	๙
ความสำคัญของการเล่น	๑๐
หลักการเลือกของเล่น	๑๐
ลักษณะของของเล่นที่ดี	๑๑
ประโยชน์ของของเล่น	๑๒
ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญา	๑๔
ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญาไทย	๑๔
ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน	
หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑๕
ลักษณะของภูมิปัญญาไทย	๑๖
คุณสมบัติของภูมิปัญญาไทย	๑๖
คุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาไทย	๑๘

บทที่ ๒ ของเล่นจากวัสดุธรรมชาติ

รถลากกาบหมาก	๒๔
ตุ๊กตาลอยลม	๒๖
ดาบทางมะพร้าว	๒๘
ตีลูกล้อ	๓๐
ปิ่นก้านกล้วย	๓๒
ดาบก้านกล้วย	๓๔
ม้าก้านกล้วย	๓๖

สารบัญ

หน้า

เดินกะลา ๔๐

สัตว์กะลา ๔๔

บทที่ ๓ ของเล่นจากไม้ไผ่

กระบอกโพละ ๕๐

ลูกข่างโหว่ ๕๒

จานบินใบพัด ๕๖

แมงปอไม้ไผ่ ๕๘

นกหวีดไม้ไผ่ ๖๐

ลูกข่างสะบ้า ๖๒

กำหมุ่น ๖๔

พญาลีมฉาย ๖๖

พญาลีมแลง ๖๘

นกหวีดไม้รวก ๗๐

โก้งแก้ง ๗๔

บทที่ ๔ ของเล่นประดิษฐ์ที่ดัดแปลงจากวัสดุทั่วไป

รถหลอดด้าย ๗๘

ลูกข่าง ๘๐

ปิ่นมะเขือพวง ๘๒

เสียงจ๊กจั่น ๘๔

ป๋องแป๋ง ๘๖

กล้องสอดแนม ๙๐

สารบัญ

	หน้า
กัณฑ์กระดาษ	๙๒
เรือกระดาษ	๙๖
ว่าว	๙๘
ปลาตะเพียนจากโบมะพร้าว ไบลาน และไบตาล	๑๐๐
นกจากโบมะพร้าว	๑๐๒
เครื่องบินจากไม้หนีบผ้า	๑๐๔
เครื่องบินเล็กจากไม้หนีบผ้า	๑๐๖
รถจากไม้หนีบผ้า	๑๐๘
ตะแลปแก๊ป	๑๑๐
เป่ากบ	๑๑๒
กังจักร	๑๑๖
บรรณานุกรม	๑๑๙
คณะผู้จัดทำ	๑๒๐

บทที่ ๑

ประวัติของเล่นไทย

อดีตในวัยเด็กดูเหมือนจะเป็นความทรงจำอันมั่นคงที่ไม่เคยลบเลือนหาย
ต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับปัจจุบันที่ไม่เคยหยุดนิ่งและแน่นอน เสียงหัวเราะ รอยยิ้ม
ความสนุกสนานของวัยเด็กแม้จะเหลือเพียงความทรงจำ แต่ของเล่นชิ้นเล็กชิ้นน้อย
ยังเป็นสิ่งหลงเหลือจากความสนุกสนานในวัยเยาว์ ของเล่นจึงเป็นมากกว่าวัตถุสิ่งของ
ความทรงจำ ความฝันความสนุกสนานในวัยเยาว์ยังฝังอยู่ในของเล่น และยิ่งไปกว่านั้น
ของเล่นยังเป็นตัวแทนของอดีตที่หลงเหลือมาถึงยุคสมัยปัจจุบัน

ของเล่นจัดเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งสภาพแวดล้อมหนึ่งที่มีผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก สื่อและของเล่นแต่ละประเภทมีส่วนในการพัฒนาเด็กแตกต่างกันไป การเลือกใช้และผลิตจึงเป็นสิ่งสำคัญที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งครูจะมีบทบาทในการพิจารณาให้เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยของเด็กและตรงตามวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะการนำสื่อและของเล่นมาใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน ดังนั้น การผลิตสื่อและของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย จึงควรคำนึงถึงหลักการผลิต การเลือกใช้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อให้สามารถส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน

ความหมายของคำว่าของเล่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ กล่าวว่า ของเล่น หมายถึง ของสำหรับเด็กเล่นเพื่อให้สนุกหรือเพลิดเพลิน

ลัดดาวัลย์ กันหสุวรรณ. (๒๕๔๘). อธิบายคำว่า ของเล่น หมายถึง วัตถุใด ๆ ที่สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่ผู้เล่น

ฉวีวรรณ จึงเจริญ. (๒๕๒๘). ให้ความหมายของคำว่า ของเล่น ว่าหมายถึง สิ่งของหรือวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาให้เด็กเล่น บางทีก็เรียกว่า เครื่องเล่น อาจรวมถึง อุปกรณ์ดนตรี อุปกรณ์พลานามัยและอื่น ๆ ซึ่งของเล่น จะเป็นสื่อให้รู้จัก ได้ใช้ ได้กระทำ หรือประดิษฐ์สร้างสรรค์ตามจินตนาการของเด็ก

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ของเล่นเป็นสื่อที่เด็กใช้ประกอบในการแสดงออกทางพฤติกรรมที่บางครั้งสามารถอธิบายความคิด ความคับข้องใจของเด็ก ทำให้ผู้ใหญ่ หรือผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายเข้าใจและจัดการศึกษา เพื่อนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็ก

ความสำคัญของการเล่น

การเล่นเป็นการทำงานของเด็ก การเล่นจะช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะต่าง ๆ เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากการเล่น เช่นเดียวกับผู้ใหญ่เริ่มรู้จักการทำงาน ซึ่งความรู้ทั้งหลายจะสั่งสมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในวันหน้า ของเล่นที่เด็กเล่น ไม่จำเป็นต้องมีราคาแพง แต่ควรเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน สร้างปัญญา สร้างสรรค์ ความชำนาญในการใช้มือเท้า และร่างกายส่วนอื่น ๆ ของเด็ก ในขณะที่เด็กเล่น พ่อ แม่ ครู อาจารย์ หรือผู้เลี้ยงดูเด็กควรแนะนำวิธีเล่น พุดคุย ถามคำถามที่กระตุ้นให้เด็กคิดค้นหาคำตอบ

การเลือกของเล่นให้เด็กมีความสำคัญอย่างยิ่ง ควรต้องคำนึงถึงหลัก ๔ บ. คือ

๑. **ประโยชน์** เป็นของเล่นที่พัฒนาด้านร่างกายและสติปัญญา มีคุณค่าก่อให้เกิดความคิดเชิงสร้างสรรค์ กระตุ้นให้อยากเล่น อยากสนุก และได้ความรู้จากการเล่น
๒. **ประหยัด** มีความคงทน แข็งแรง ไม่จำเป็นต้องเป็นของเล่นที่มีราคาแพง
๓. **ประสิทธิภาพ** มีคุณค่าสร้างสรรค์ ทำให้เด็กเกิดจินตนาการ
๔. **ปลอดภัย** ไม่เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายในการเล่น เช่น ไม่แหลมคม หรือมีดินระเบิดที่อาจเข้าตา หรือทำให้ตาบอดได้

หลักการเลือกของเล่น

แนวทางในการเลือกของเล่นโดยทั่วไป ควรมีหลักเกณฑ์การเลือก เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กผู้เล่น ดังนี้

๑. การเลือกของเล่นควรพิจารณาให้มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่ต้องการให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ และสอดคล้องกับเนื้อหาอย่างครบถ้วน
๒. การนำสื่อหรือของเล่นไปใช้ในกิจกรรมหรือประสบการณ์ให้เด็กต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นก่อนนำสื่อไปใช้ให้เกิดประสิทธิผล ควรมีการทดลองใช้ และติดตามผลการใช้สื่อ นั้น ๆ ก่อน

๓. สื่อควรสร้างเสริมความคิดและให้แนวทางในการแก้ปัญหาได้หลาย ๆ ด้าน
๔. กรณีผลิตสื่อขึ้นใช้เอง ควรพิจารณาเทคนิคการผลิตสื่อ นั้น ๆ ว่า ดี หรือมีความเหมาะสมในการใช้งานมากน้อยแค่ไหน เช่น สี ขนาด สัดส่วนที่ใกล้เคียง กับความเป็นจริง
๕. สื่อต้องเหมาะสมกับวัย เพศ ระดับความรู้ ประสบการณ์เดิมของผู้รับ
๖. การสร้างสื่อรวมทั้งการใช้สื่อ ควรยึดหลักการตอบสนองความต้องการ พื้นฐานของมนุษย์อันได้แก่ ความต้องการทางกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการการยอมรับของกลุ่ม ความต้องการการยกย่องนับถือ ความต้องการ ความสำเร็จในชีวิต
๗. ควรเลือกใช้สื่อชนิดที่เข้าถึงและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงภาษา ที่สามารถสื่อสารให้เข้าใจได้ง่าย น่าสนใจ และใช้สื่ออย่างคุ้มค่า
๘. สื่อ นั้น ๆ ผู้รับควรรับรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าให้มากที่สุด
๙. สื่อที่ใช้ควรเป็นสถานการณ์ในปัจจุบัน ทันท่วงทีเหตุการณ์และความก้าวหน้า รวดเร็ว ตรงตามเป้าหมาย
๑๐. ควรนำศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม บุคลากร องค์กร หรือทรัพยากรต่าง ๆ ในท้องถิ่น มาใช้เป็นสื่อให้มากที่สุด

ลักษณะของของเล่นที่ดี

๑. ต้องเหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก
๒. มีความปลอดภัย แข็งแรง ทนทาน ปราศจากพิษ ทำความสะอาดได้ง่าย
๓. ดึงดูดความสนใจของเด็กและเป็นของเล่นที่เด็ก ๆ ทั่วไปนิยมเล่น
๔. ไม่จำเป็นต้องมีราคาแพง อาจใช้วัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุในท้องถิ่น
๕. ช่วยพัฒนาประสาทสัมผัสและการรับรู้ของผู้เล่นได้เหมาะสมตามวัย
๖. กระตุ้นให้เด็กเกิดจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๗. ของเล่นที่ดีควรพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ตั้งแต่ระดับหยาบ จนถึง การเคลื่อนไหวที่ละเอียดเพิ่มขึ้นตามวัย เช่น ต่อบล็อก ลากจูง หรือเข็นรถ ขี่จักรยาน เล่นกีฬา เล่นเครื่องดนตรี เป็นต้น

ของเล่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็ก ที่ผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง พ่อ แม่ ครู และผู้เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ต้องจัดหาของเล่นที่ดี มีคุณภาพ เหมาะสมตามวัย เพื่อส่งเสริมให้เด็กเจริญเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ของของเล่น

การจัดหาของเล่นให้แก่เด็ก ควรเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ รวมทั้งให้โอกาสเด็กได้เล่น ซึ่งเด็กจะได้รับประโยชน์ดังนี้

๑. ของเล่นช่วยให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสด้านต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ และส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน
๒. ของเล่นช่วยกระตุ้นความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก
๓. ของเล่นช่วยตอบสนองความต้องการของเด็กในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
๔. ของเล่นให้โอกาสเด็กได้แสดงความรู้สึกรักนึกคิดของตนเองอย่างอิสระในการเล่น
๕. ของเล่นช่วยสร้างเสริมบุคลิกลักษณะพื้นฐานที่ดีให้แก่เด็ก และยังช่วยพัฒนาเด็กในการเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

อย่างไรก็ดี ของเล่นสามารถจำแนกประเภทตามคุณประโยชน์ด้านการพัฒนาเด็กด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. ของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการทางกายของเด็กปฐมวัย ของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านนี้ ก่อให้เกิดการพัฒนาทางการใช้ประสาทสัมผัส อันได้แก่ ตา หู จมูก ตมกลิ่น ลิ้นชิมรส และกายสัมผัส ของเล่นประเภทนี้จะให้คุณประโยชน์แก่เด็กในรูปแบบที่แตกต่างกันไป เช่น เครื่องแขวนต่าง ๆ ให้ประโยชน์ด้านการกลอกสายตา ทำให้ประสาทตาอ่อนไว ฟุตบอลผ้าที่ใช้ผ้าชนิดหรือสีต่าง ๆ ช่วยพัฒนาการเรียนรู้เรื่องผิวสัมผัส การขยำ ขว้าง ปา ของเล่นตักตวง เล่นน้ำ เล่นทราย จะช่วยพัฒนากล้ามเนื้อนิ้วมือ เป็นต้น
๒. ของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย เป็นของเล่นที่เล่นแล้วส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์ ช่วยให้จิตใจแจ่มใส เบิกบาน

หากเป็นของเล่นที่เด็กเล่นคนเดียว มักมีเสียงและสามารถเคลื่อนไหวได้ ซึ่งเด็กจะสนใจ และสามารถเล่นได้นาน ๆ ยกตัวอย่างเช่น กล้องดนตรี เครื่องเคาะ หรือเขย่าต่าง ๆ ตุ๊กตาคนหรือสัตว์ หุ่นต่าง ๆ เป็นต้น

๓. ของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย พบว่า เป็นของเล่นที่เด็กเล่นตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป การเล่นร่วมกัน ของเด็ก ๆ จะเรียนรู้และเข้าใจความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น การเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน การเอื้อเฟื้อช่วยเหลือ การแบ่งปัน เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ควรสนับสนุนและจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่เด็ก ทั้งยังช่วยลดพฤติกรรมการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กได้อีกด้วย ของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านนี้ ได้แก่ บันไดงูและลูกเต๋า เล่นขายของ เตาชวนมกรก เชือกชนิดยาว (ที่เด็ก ๆ สามารถเล่นแกว่งเชือกได้หลายคน) บัตร ไพ่ เป็นต้น

๔. ของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นของเล่นที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษา ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านคณิตศาสตร์ ด้านสังคมศาสตร์ และอื่น ๆ ของเล่นที่ส่งเสริมด้านนี้ เด็ก ๆ จะสนุกสนานกับวิธีเล่นในรูปแบบต่าง ๆ อาจมีการแข่งขันกันเล่น ฝึกความจำ การสังเกต รวมทั้งพัฒนาด้านภาษา

ของเล่น ของไทยเกิดจากความฉลาด ความเชี่ยวชาญของบรรพบุรุษ ที่สั่งสมสืบทอดกันมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ของคนเฒ่าคนแก่ เชื่อมโยงสู่การพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านการเล่นของเล่น เริ่มแรกท่านผู้เฒ่าผู้แก่ มุ่งหวังเพียงแค่ต้องการสร้างรอยยิ้มและความสุขให้กับเด็ก ๆ ลูก ๆ หลาน ๆ ทุกคน ในท้องถิ่น แต่แท้ที่จริงแล้วของเล่นเหล่านั้นคือชุมทรัพย์ทางภูมิปัญญาที่มีศักยภาพมาก อีกทั้งภูมิปัญญาเหล่านั้นยังสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนวัยหนึ่ง กับอีกวัยหนึ่งได้เป็นอย่างดี

ของเล่น ยังเป็นสื่อกลาง อันประกอบไปด้วยความสัมพันธ์ทางสังคม และวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากันได้อย่างกลมกลืน การเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้ทำของเล่นขึ้นเองได้ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากจะเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจแล้ว ยังสามารถทำให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาไทยอันทรงคุณค่าได้อีกด้วย

ของเล่นทุกชิ้นนั้นจะมีเรื่องราว มีวิธีคิด และแฝงองค์ความรู้หลาย ๆ อย่างอยู่ในนั้น ของเล่นบางอย่างเป็นของเล่นตามฤดูกาล ของเล่นบางอย่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น สิ่งนี้จึงทำให้ของเล่นแต่ละชิ้นมีเสน่ห์ มีคุณค่ามากกว่า ความเป็นของเล่นธรรมดา

ของเล่น เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความสุข ความสนุกสนาน ตลอดจนสร้างเสริมลักษณะนิสัยของเด็กแต่ละคน สิ่งเหล่านี้เองที่มองว่าเป็นเครื่องมือช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเขาได้อย่างดีที่สุด นอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน

ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญา

ภูมิปัญญา หรือ Wisdom หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ที่นำมาสู่ การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาของมนุษย์ หรือ ภูมิปัญญา คือ พื้นความรู้ของปวงชน ในสังคมนั้น ๆ และปวงชนในสังคมยอมรับรู้ เชื่อถือ เข้าใจ ร่วมกัน เรียกว่า ภูมิปัญญา

ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ประยุกต์ พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้อง กับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาไทยนี้มีลักษณะเป็นองค์รวม มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มา ขององค์ความรู้ที่ออกมาชิ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญา มีความเด่นชัดในหลายด้าน เช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจ ชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี และด้านโภชนาการ วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา

ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Folk Wisdom)

ได้มีผู้ให้ความหมายดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๓๙) หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ความรู้อย่างนี้ไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์ เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้

ศักดิ์ชัย เกียรติธนาสินทร์. (๒๕๔๒). ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ องค์ความรู้ความสามารถของชุมชนที่สั่งสมสืบทอดกันมานาน เป็นความจริงแท้ของชุมชนเป็นศักยภาพที่จะใช้แก้ปัญหา จัดการปรับตัว เรียนรู้ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข เป็นแก่นของชุมชนที่จรรโลง ความเป็นชาติให้อยู่รอดจากทุกขภัยพิบัติทั้งปวง

จารุวรรณ ธรรมวัตติ. (๒๕๔๓). ได้ให้ความหมาย ของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ แบบแผน การดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคล และสังคม ซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติต่อกันมา ภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรบุคคล หรือทรัพยากรความรู้ก็ได้

ลักษณะของภูมิปัญญาไทย

๑. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเป็นทั้งความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรม
๒. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
๓. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิตของคน
๔. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว และการเรียนรู้ เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม
๕. ภูมิปัญญาไทยเป็นพื้นฐานสำคัญในการมองชีวิต เป็นพื้นฐานความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
๖. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะ หรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
๗. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคม

คุณสมบัติของภูมิปัญญาไทย

ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยเป็นผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ อย่างน้อยดังต่อไปนี้

๑. เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพต่าง ๆ มีผลงานด้านการพัฒนาท้องถิ่นของตน และได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไปอย่างกว้างขวาง ทั้งยังเป็นผู้ที่ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาของตนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำรงวิถีชีวิตโดยตลอด
๒. เป็นผู้คงแก่เรียนและหมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ผู้ทรงภูมิปัญญาจะเป็นผู้ที่หมั่นศึกษา แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง เรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ เป็นผู้ลงมือทำ โดยทดลองทำตามที่เราเรียนมา อีกทั้งลองผิด ลองถูก หรือสอบถามจากผู้รู้อื่น ๆ จนประสบความสำเร็จ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละด้านอย่างชัดเจน เป็นที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงความรู้ใหม่ ๆ ที่เหมาะสม นำมาปรับปรุงรับใช้ชุมชน และสังคมอยู่เสมอ
๓. เป็นผู้นำของท้องถิ่น ผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่สังคมในแต่ละท้องถิ่นยอมรับให้เป็นผู้นำ ทั้งผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการ และผู้นำตามธรรมชาติ ซึ่งสามารถเป็นผู้นำของท้องถิ่นและช่วยเหลือผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

๔. เป็นผู้ที่สนใจปัญหาของท้องถิ่น ผู้ทรงภูมิปัญญาล้วนเป็นผู้ที่สนใจปัญหาของท้องถิ่น เอาใจใส่ ศึกษาปัญหา หาทางแก้ไข และช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนของตนและชุมชนใกล้เคียงอย่างไม่ย่อท้อ จนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของสมาชิกและบุคคลทั่วไป

๕. เป็นผู้ขยันหมั่นเพียร ผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นผู้ขยันหมั่นเพียร ลงมือทำงานและผลิตผลงานอยู่เสมอ ปรับปรุงและพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพมากขึ้นอีกทั้งมุ่งมั่นทำงานของตนอย่างต่อเนื่อง

๖. เป็นนักปกครองและประสานประโยชน์ของท้องถิ่น ผู้ทรงภูมิปัญญานอกจากเป็นผู้ที่ประพฤติตนเป็นคนดี จนเป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไปแล้ว ผลงานที่ท่านทำยังถือว่ามีคุณค่า จึงเป็นผู้ที่มีทั้ง “ครองตน ครองคน และครองงาน” เป็นผู้ประสานประโยชน์ให้บุคคลเกิดความรัก ความเข้าใจ ความเห็นใจและมีความสามัคคีกัน ซึ่งจะทำให้ท้องถิ่น หรือสังคม มีความเจริญ มีคุณภาพชีวิตสูงขึ้นกว่าเดิม

๗. มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นเลิศ เมื่อผู้ทรงภูมิปัญญามีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์เป็นเลิศ มีผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและบุคคลทั่วไป ทั้งชาวบ้าน นักวิชาการ นักเรียน นิสิต/นักศึกษา โดยอาจเข้าไปศึกษาหาความรู้ หรือเชิญท่านเหล่านั้นไป เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ได้

๘. เป็นผู้มีความรู้หรือบวรวิริยารัตน์ ผู้ทรงภูมิปัญญา ถ้าเป็นคฤหัสถ์ จะพบว่า ล้วนมีคู่ครองที่ดีที่คอยสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ให้ความร่วมมือในงานที่ท่านทำ ช่วยให้ผลิตผลงานที่มีคุณค่า ถ้าเป็นนักบวช ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใด ต้องมีบวรวิริยารัตน์ที่ดี จึงจะสามารถผลิตผลงานที่มีคุณค่าทางศาสนาได้

๙. เป็นผู้ที่มีปัญญารอบรู้และเชี่ยวชาญจนได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์ ผู้ทรงภูมิปัญญา ต้องเป็นผู้ที่มีปัญญารอบรู้และเชี่ยวชาญ

คุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

คุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาไทย ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบัน ทำให้คนในชาติเกิดความรักและความภาคภูมิใจที่จะร่วมแรงร่วมใจสืบสานต่อไปในอนาคต เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม ประเพณีไทย การมีน้ำใจ ศักยภาพในการประสานผลประโยชน์ เป็นต้น ภูมิปัญญาไทยจึงมีคุณค่าและความสำคัญ

๑. ภูมิปัญญาไทยช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น

พระมหากษัตริย์ไทยได้ใช้ภูมิปัญญาในการสร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่ประเทศชาติมาโดยตลอดตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระองค์ทรงปกครองประชาชนด้วยพระเมตตาแบบพ่อปกครองลูก ผู้ใดประสบความเดือดร้อนก็สามารถตีระฆัง แสดงความเดือดร้อน เพื่อขอรับพระราชทานความช่วยเหลือ ทำให้ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อพระองค์ต่อประเทศชาติร่วมกันสร้างบ้านเรือนจนเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่น

๒. สร้างความภาคภูมิใจ และศักดิ์ศรี เกียรติภูมิแก่คนไทย

คนไทยในอดีตที่มีความสามารถปรากฏในประวัติศาสตร์มีมาก เป็นที่ยอมรับของนานาชาติประเทศ เช่น นายขนมต้มเป็นนักมวยไทย ที่มีฝีมือเก่งในการใช้อวัยวะทุกส่วน ทุกท่าของแม่ไม้มวยไทยสามารถชกมวยไทยจนชนะพม่าได้ถึงเก้าคนสิบคนในคราวเดียวกัน แม้ในปัจจุบันมวยไทยก็ยังถือว่าเป็นศิลปะชั้นเยี่ยม เป็นที่นิยมฝึกและแข่งขันในหมู่คนไทยและชาวต่างประเทศ ปัจจุบันมีค่ายมวยไทยทั่วโลกไม่ต่ำกว่า ๓๐,๐๐๐ แห่ง ชาวต่างประเทศที่ได้ฝึกมวยไทยจะรู้สึกยินดีและภาคภูมิใจ ในการที่จะใช้กติกาของมวยไทย เช่น การไหว้ครูมวยไทย การออก คำสั่งในการชกเป็นภาษาไทยทุกคำ เช่น คำว่า “ชก” “นับหนึ่งถึงสิบ” เป็นต้น ถือเป็นมรดก ภูมิปัญญาไทย นอกจากนี้ ภูมิปัญญาไทยที่โดดเด่นยังมีอีกมากมาย เช่น มรดกภูมิปัญญาทาง ภาษาและวรรณกรรม โดยที่มีอักษรไทยเป็นของตนเองมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย และวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน วรรณกรรมไทยถือว่าเป็นวรรณกรรมที่มีความไพเราะ ได้อรรถรสครบทุกด้าน วรรณกรรมหลายเรื่องได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษา

๓. สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม

คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยนำหลักธรรมคำสอนของศาสนา มาปรับใช้ในวิถีชีวิต ได้อย่างเหมาะสม ทำให้คนไทยเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ประณีประนอม รักสงบ ใจเย็น มีความอดทน ให้อภัยแก่ผู้สำนึกผิด ดำรงวิถีชีวิต อย่างเรียบง่าย ปกติสุข ทำให้คนในชุมชนพึ่งพากันได้ แม้จะอดอยากเพราะแห้งแล้ง แต่ไม่มีใครอดตาย เพราะพึ่งพาอาศัยกัน แบ่งปันกันแบบ “พริกบ้านเหนือเกลือบ้านใต้” เป็นต้น ทั้งหมดนี้สืบเนื่องมาจากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นการใช้ ภูมิปัญญาในการนำเอาหลักของพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน และดำเนินกุศโลบายด้านต่างประเทศ จนทำให้ชาวพุทธทั่วโลกยกย่องให้ประเทศไทย เป็นผู้นำทางพุทธศาสนา และเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์ แห่งโลก(พสล.) อยู่เยื้อง ๆ กับอุทยานเบญจสิริ กรุงเทพมหานคร โดยมีคนไทย (ฯพณฯ สันติญาณ ธรรมศักดิ์ องค์กรมนตรี) ดำรงตำแหน่งประธาน พสล. ต่อจาก ม.จ.หญิงพูนพิศมัย ดิศกุล

๔. สร้างความสมดุลระหว่างคนในสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

ภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดในเรื่องของการยอมรับนับถือ และให้ความสำคัญ แก่คน สังคม และธรรมชาติอย่างยิ่ง มีเครื่องชี้ที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนมากมาย เช่น ประเพณีไทย ๑๒ เดือน ตลอดทั้งปี ล้วนเคารพคุณค่าของธรรมชาติ ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น ประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณี ที่ทำในฤดูร้อนซึ่งมีอากาศร้อนทำให้ต้องการความเย็น จึงมีการรดน้ำดำหัว ทำความสะอาดบ้านเรือน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีการแห่ทางสงกรานต์ การทำนาย ว่าฝนจะตกมากหรือน้อยในแต่ละปี ส่วนประเพณีลอยกระทง คุณค่าอยู่ที่การบูชา ระลึกถึงบุญคุณของน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตของคน พืช และสัตว์ ให้ได้ใช้ทั้งบริโภค และอุปโภค ในวันลอยกระทง คนจึงทำความสะอาดแม่น้ำ ลำธาร บูชาแม่น้ำ จากตัวอย่างข้างต้น ล้วนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติ ทั้งสิ้น

๕. เปลี่ยนแปลงปรับปรุงได้ตามยุคสมัย

แม้ว่ากาลเวลาจะผ่านไป ความรู้สมัยใหม่จะหลั่งไหลเข้ามามาก แต่ภูมิปัญญาไทย ก็สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การรู้จักนำเครื่องยนต์มาติดตั้งกับเรือ ใส่ใบพัดเป็นหางเสือ ทำให้เรือสามารถแล่นได้เร็วขึ้น เรียกว่าเรือหางยาว การรู้จักทำการเกษตรแบบผสมผสาน สามารถพลิกฟื้นคืนธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์แทนสภาพเดิมที่ถูกทำลายไป การรู้จักออมเงิน สะสมทุนให้สมาชิกกู้ยืม ปลดปล่อยหนี้สิน และจัดสวัสดิการแก่สมาชิก จนชุมชนมีความมั่นคง เข้มแข็ง สามารถช่วยตนเองได้หลายร้อยหมู่บ้านทั่วประเทศ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ศรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดในรูปแบบกองทุนหมุนเวียนของชุมชน จนสามารถช่วยตนเองได้

ที่มา : สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ / เล่มที่ ๒๓ / เรื่องที่ ๑ ภูมิปัญญาไทย / คุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

สรุปได้ว่า

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง ความรู้ความสามารถในการดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ โดยใช้สติปัญญาสั่งสมความรู้อย่างแพร่หลาย ผสมผสานความกลมกลืนระหว่างศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมการประกอบอาชีพ และกระบวนการเหล่านี้มาจนหลายชั่วคนซึ่งจะเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้น เกิดจากการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์เป็นระยะเวลายาวนาน โดยอาศัยภูมิปัญญาที่มีอยู่มาใช้ในการตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพการปรับตัวและแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต จนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของธรรมชาติและสังคม

ของเล่นของไทยเกิดจากความฉลาด ความเชี่ยวชาญของบรรพบุรุษที่สั่งสมสืบทอดกันมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ของคนเฒ่าคนแก่ เชื่อมโยงสู่การพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านการเล่นของเด็ก เริ่มแรกทำจากผู้เฒ่าผู้แก่ มุ่งหวังเพียงแค่ต้องการสร้างรอยยิ้มและความสุขให้กับเด็ก ๆ ลูก ๆ หลาน ๆ ทุกคนในท้องถิ่น แต่แท้ที่จริงแล้วของเด็กเหล่านั้นคือชุมทรัพย์ทางภูมิปัญญาที่มีศักยภาพมาก อีกทั้งภูมิปัญญาเหล่านั้นยังสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนวัยหนึ่งกับอีกวัยหนึ่งได้เป็นอย่างดี

ของเล่นของเด็กไทยแต่โบราณเป็นของเล่นจากธรรมชาติ เด็กมักใช้ดิน หิน หรือกิ่งก้านดอกเปลือกของต้นไม้ผลไม้ใกล้มือมาเล่น เช่น หมากเก็บ ใช้ก้อนหินเล็ก ๆ หมากอีตึก ใช้เม็ดมะขามหรือเม็ดย่อยหน้า ม้าก้านกล้วย ใช้ก้านกล้วยตัดเป็นม้า ปืนอีโพละ ใช้กระบอกไม้ไผ่เป็นตัวปืนและใช้ดินหรือเม็ดย่อยเป็นกระสุน หม้อข้าว หม้อแกงปั้นด้วยดิน ด้วยเหตุนี้แต่โบราณกาลจึงไม่มีร้านขายของเล่น

ของเล่นยังเป็นสื่อกลาง อันประกอบไปด้วยความสัมพันธ์ทางสังคม และวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากันได้อย่างกลมกลืน การเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้ทำของเล่นขึ้นเอง ได้ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากจะเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจแล้ว ยังสามารถทำให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาไทยอันทรงคุณค่าได้อีกด้วย

ของเล่นทุกชิ้นนั้นจะมีเรื่องราว มีวิถีคิด และแฝงองค์ความรู้หลาย ๆ อย่าง อยู่ในนั้น ของเล่นบางอย่างเป็นของเล่นตามฤดูกาล ของเล่นบางอย่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น สิ่งนี้จึงทำให้ของเล่นแต่ละชิ้นมีเสน่ห์ มีคุณค่ามากกว่าความเป็นของเล่นธรรมดา

ของเล่นเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความสุข ความสนุกสนาน ตลอดจนสร้างเสริมลักษณะนิสัยของเด็กแต่ละคน สิ่งเหล่านี้เองที่มองว่าเป็นเครื่องมือช่วยให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเขาได้อย่างดีที่สุด นอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน

ของเล่นไทยทุกชิ้นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสามารถสื่อถึงภูมิปัญญาของของเล่นชิ้นนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี มาระลึกความหลังกันว่ามีของชิ้นไหนบ้างที่เคยได้เล่น หรืออาจจะเคยได้ยืมกันมาบ้างว่าของเล่นแต่ละชิ้นนั้นเล่นกันแบบไหนบ้าง

บทที่ ๒

ของเล่นจากวัสดุธรรมชาติ

“ของเล่นจากวัสดุธรรมชาติ” มีเสน่ห์อยู่ตรงที่ทำด้วยมือ ทำด้วยความรัก และทำด้วยจิตใจ จึงเป็นของที่มีคุณค่า และสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น ๆ ของเล่นพวกนี้มีความอ่อนโยนสามารถเชื่อมโยงเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องสังคม ส่งเสริมให้เด็ก ๆ มีสายใยร่วมกัน ในขณะที่เด็กเล่นเป็นกลุ่ม ผู้ใหญ่สามารถสอดแทรกเรื่องความเมตตา ความมีน้ำใจ คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งถ้าจะกล่าวไปแล้ว มีมากมายนับไม่ถ้วน

ของเล่น รถลาก ลากกาบหมาก

รถลากกาบหมาก หรือ ลากกาบมะพร้าว หมายถึง การเล่นแบบง่าย ๆ ที่เด็ก ๆ สามารถนำวัสดุตามธรรมชาติที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวมาสร้างสรรค์เป็นของเล่นให้กับลูกหลาน โดยเลือกกาบหมากที่หล่นเกื่อนอยู่ตามพื้นดินที่มีลักษณะโค้งโอบขึ้นมา ริมเอาใบออกให้เหลือติดปลายใบเพียงเล็กน้อยเพื่อความสะดวกในการถือ วิ่งลากกาบหมากมาทำเป็นรถลากให้กับเด็ก ๆ ส่วนวิธีการเล่นลากกาบหมาก เพียงแค่ให้เด็กคนหนึ่งนั่งบนกาบหมาก แล้วจับที่โคนกาบหมากให้แน่น คนลากจะจับหางหมากที่มีใบ แล้ววิ่งลากไป พอเหนื่อยก็ผลัดกันมาเป็นคนนั่งบ้าง ปัจจุบันการเล่นลากกาบหมากยังคงมีเด็ก ๆ ตามชนบทเล่นกันอยู่

๑. วัสดุที่ใช้

- กาบหมากหรือกาบมะพร้าว

๒. วิธีการทำ

- เลือกกาบหมากหรือกาบมะพร้าวขนาดที่เด็กนั่งได้

๓. วิธีการเล่น

- ผู้เล่นจับคู่กัน ๒ คน โดยผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้ลากและผู้นั่ง
- ผู้นั่งจะนั่งบนกาบหมากหรือกาบมะพร้าวในท่าที่เหมาะสมโดยมือจับที่ก้านหมาก
- ผู้ลากจะจับบริเวณก้านกาบหมากหรือกาบมะพร้าวแล้วดึงลากไปตามพื้นผิว

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- เด็ก ๆ จะได้รับความสนุกสนานกับเพื่อน ๆ และสร้างทักษะการใช้กล้ามเนื้อแขนขา และการทรงตัว เวลาเล่นคนนั่งจะต้องคอยจับขอบของกาบหมากให้แน่น ส่วนคนลากจะจับตรงปลายที่มีใบ แล้ววิ่งไปจนเหนื่อยก็จะผลัดกันมาเป็นคนนั่งบ้าง สร้างความสนุกสนานไปพร้อมกับการฝึกเรื่องของความเสียสละ และไม่เอาเปรียบกัน หากเป็นคนนั่งแต่ฝ่ายเดียวไม่ยอมลากให้เพื่อนนั่งบ้างก็จะมีเพื่อนเล่นด้วยแล้ว

ของเล่น ตุ๊กตาลอยลม

๑. วัสดุที่ใช้

- ลูกยาง

วัสดุประกอบ

- ตะเกียบ หรือ ไม้
- กระดาษสี
- ผ้าเช็ดหน้า หรือ เศษผ้า
- กาว กรรไกร

๒. วิธีการทำ

- เจาะรูลูกยางทากาว ใช้ไม้หรือตะเกียบเสียบตรงรูทิ้งให้กาวแห้ง
- ตกแต่งหน้าตาตุ๊กตาบนลูกยางด้วยกระดาษสี
- นำผ้าหรือผ้าเช็ดหน้าผูกเป็นกระโปรงติดบริเวณระหว่างตะเกียบกับลูกยาง ตกแต่งกระโปรงให้สวยงาม

๓. วิธีการเล่น

- สามารถนำไปเล่นเป็นตุ๊กตา หรือเป็นหุ่นประกอบเล่าเรื่องประกอบภาพได้

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- เล่นแล้วเกิดคุณค่าในแง่ของพัฒนาการได้รับการพัฒนาทางด้านกล้ามเนื้อ ร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ได้พัฒนาความคิด สิ่งสำคัญคือ เกิดความภาคภูมิใจ ในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นการเล่นที่ต่อยอดทางความคิดไปเรื่อย ๆ เหนือสิ่งอื่นใดคือความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว

ของเล่น ดาบทางมะพร้าว

๑. วัสดุที่ใช้

- ทางมะพร้าว (ก้านของต้นมะพร้าว)

๒. วิธีการทำ

- นำทางมะพร้าวมาตัดใบของมะพร้าวออกให้หมด ตัดก้านให้ได้ความยาวตามต้องการ ใช้มีดกรีดก้านมะพร้าวออกทั้งสองข้างให้ได้ความบางของดาบ โดยเว้นด้ามจับไว้ ตัดปลายให้แหลมก็จะได้อาวุธที่มีเนื้อเป็นสีขาว

๓. วิธีการเล่น

- นำมาสมมติเป็นอาวุธประเภทดาบ นำมาเล่นเลียนแบบการต่อสู้กัน

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- จากการเล่นได้ความสนุกสนาน ได้ออกกำลังกายแขนและขา หัดให้เด็กมีไหวพริบมีความว่องไวในการหลบหนีศัตรูที่จะมาทำอันตรายแก่ตน
- ทางมะพร้าวในวิถีชีวิตแบบไทย ๆ นำมาทำเป็นขลุ่ยประตู่ในงานมงคลต่าง ๆ หรือใช้ทำเป็นรั้วบ้าน รั้วกันสัตว์เลื้อยในบริเวณบ้านทั่ว ๆ ไป

ของเล่น ติลุกล้อ

วงล้อ ต้องมาจากไม้ไผ่ หรือวัสดุธรรมชาติที่นำมาประดิษฐ์ โดยมากจะนำมาจาก
ขอบกระดิ่งที่ไม่ใช่ กระดิ่งหมดสภาพการใช้งาน เหลือแต่ส่วนขอบนำมาเล่น

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้ไผ่ทำเป็นวงล้อ หรือขอบกระดิ่ง
- ไม้ไผ่ใช้เป็นไม้ตีล้อ

๒. วิธีการทำ

- ล้อวงกลมจะใช้ไม้ไผ่ยาวประมาณ ๑ เมตร
- ใช้มีดผ่าไม้ไผ่ออกเป็น ๒ ซีก แต่ละซีกแบ่งกว้าง ขนาด ๒-๓ ซม.
- ผ่าไม้ไผ่ออกเป็นซี่ ๆ ใช้มีดเหลาซี่ไม้ไผ่ด้านในให้บาง เหลือผิวไม้ไผ่ไว้ ไม้ไผ่ที่เหลือจะเป็นเส้นบาง ๆ และอ่อน มาดัดทำให้เป็นรูปวงกลมเป็นวงล้อ
- ใช้เชือกปอหรือลวดมัดปลายไม้ที่ประกบกันให้แน่น ก็จะได้เป็นวงล้อไม้ไผ่ ใช้ไม้ไผ่ยาวประมาณ ๒๐-๓๐ ซม. ทำเป็นไม้ตีล้อวงกลม

๓. วิธีการเล่น

- เตรียมวงล้อและไม้ขนาดเหมาะสมมือ ยาวประมาณ ๑ ฟุต จากนั้น กำหนดจุดเริ่มต้นและเส้นชัยไว้ แล้วแต่ละคนนำลูกล้อของตนเอง มาที่จุดเริ่มต้น เมื่อได้ยินสัญญาณก็ออกวิ่งเอาไม้ตีลูกล้อให้กลิ้งไป ข้างหน้า ระวังอย่าให้แกว่งไปแกว่งมา

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ออกกำลังกายแขน ขา เสริมสร้างความแข็งแรง หรือวิ่งแข่งขัน ใช้ทักษะ และความว่องไวในการวิ่งตีลูกล้อ ให้ทรงตัว บังคับทิศทางให้วงล้อ กลิ้งไปข้างหน้าระวังไม่ให้ล้ม และสร้างความเพลิดเพลินสนุกสนาน เพราะจะเล่นเป็นกลุ่ม ๆ และสร้างสรรค์ความสามัคคีได้เป็นอย่างดี

ของเล่น ปืนก้านกล้วย

ปืนก้านกล้วย เป็น ของเล่นพื้นบ้านของไทยที่ทำมาจากใบกล้วยทั้งใบ ซึ่งทำได้ง่าย ๆ ดังนี้

๑. วัสดุที่ใช้

- ก้านกล้วย

๒. วิธีการทำ

- นำใบกล้วยทั้งใบมารีดเอาใบตองออกให้หมด
- ตัดก้านกล้วยขนาดยาวพอเหมาะประมาณ ๗๕ ซม.
- ใช้มีดเฉือนบริเวณสันของก้านกล้วยให้เป็นลื่นแล้วยกขึ้น ห่างกันประมาณ ๑๐ ซม. จะได้เหลือโคนไว้เป็นด้ามจับ

๓. วิธีการเล่น

- ดึงลื่นที่เฉือนไว้ให้ตึงขึ้นทุก ๆ อัน
- มือหนึ่งจับด้าม ใช้สันมืออีกมือหนึ่งสับลงไปยังลื่นที่จางไว้ชานานไปกับก้านกล้วย จะเกิดเสียงดังต๋อ ๆ กัน คล้ายเสียงป็น

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ฝึกความคิด ฝึกการเล่นเป็นกลุ่ม ความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งออกกำลังกายไปพร้อม ๆ กัน

ของเล่น ดาบก้านกล้วย

๑. วัสดุที่ใช้

- ก้านกล้วย

๒. วิธีการทำ

- นำก้านกล้วยมาตัดให้มีรูปร่างคล้ายดาบ ด้ามจับแข็ง ตรงปลายอ่อน ๆ
- ทำที่จับด้วยการนำก้านกล้วยอันเล็ก ๆ มาวางขวาง แล้วรัดด้วยเชือกกล้วย

๓. วิธีการเล่น

- เด็ก ๆ จะใช้เล่นเป็นอาวุธ ฟันดาบกันอย่างสนุกสนาน

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ฝึกความคิด ฝึกการเล่นเป็นกลุ่ม ความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งออกกำลังกายไปพร้อม ๆ กัน

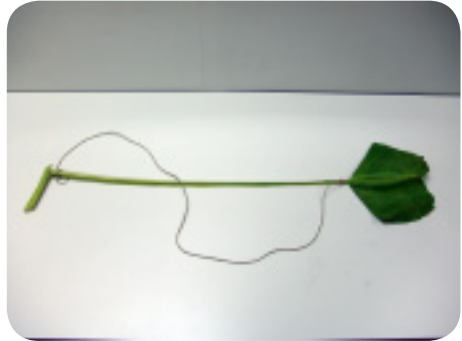
ของเล่น ม้าก้านกล้วย

ม้าก้านกล้วย เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยที่ทำมาจากใบกล้วยทั้งใบ

๑. วัสดุที่ใช้

- ก้านกล้วยที่มีใบติดอยู่ด้วย
- ไม้กลัด (จากไม้ไผ่ หรือไม้ไผ่จากทางมะพร้าว)
- เชือกกาบกล้วย

๒. วิธีการทำ

- เลือกใบกล้วยขนาดใหญ่พอเหมาะ
- ใช้มีดรีดใบตองออกทั้ง ๒ ด้าน ให้เหลือส่วนปลายไว้เป็นหางม้า
- ใช้มีดบากส่วนโคนของก้านกล้วยทั้ง ๒ ข้างให้เป็นลื่นแล้วพับลงมาเป็นหัวม้า ส่วนลื่นที่ตั้งขึ้นเป็นหูม้า
- ใช้ไม้กลัดเสียบยึดตรงหัวม้าและคอม้า
- ฝึกใบตองให้เป็นฝอย ๆ มาติดด้วยไม้กลัด ทำเป็นแผงคอม้า
- ลอกกาบกล้วยด้านข้างทำเป็นเชือกคล้องคอม้า ทำเป็นห่วงสำหรับใช้มือจับเวลาขี่ม้า

๓. วิธีการเล่น

- เอาก้านกล้วยที่ทำเป็นม้าใส่ระหว่างขาทั้ง ๒
- เอามือจับที่ต้นคอม้า หรือให้มีเชือกผูกที่คอ ก็จับที่เชือก
- แล้ววิ่งเหยาะ ๆ ไปรอบ ๆ เป็นกลุ่มหลาย ๆ คนพร้อมกับร้อง ฮี้ ๆ กี้บ ๆ เหมือนม้าร้อง และเสียงเท้าม้าที่วิ่ง

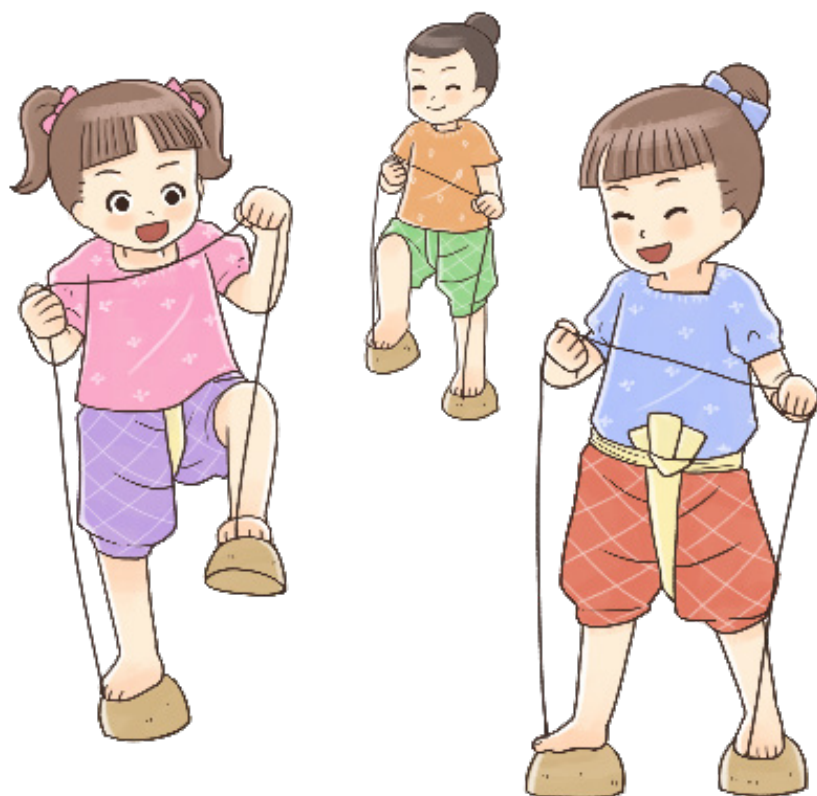
๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- เป็นการออกกำลังกายทุกส่วนของร่างกาย เพราะต้องขี่ม้าควบวิ่งไปมา เด็ก ๆ จะขี่ม้าก้านกล้วย พร้อมทั้งยังปั่นก้านกล้วยหรือฟันดาบก้านกล้วยไปด้วย ก็จะเพิ่มความสุขสนุกสนานได้มากขึ้น

ของเล่น เดินกะลา

๑. วัสดุที่ใช้

- กะลามะพร้าวที่ขูดเอาเนื้อมะพร้าวออกหมดแล้ว
- กระดาษทราย ไม้ขัดผิวกะลาให้เรียบ
- เชือก ๒ เส้น ไม้ร้อยเชือก ผูกติดกับรูกะลา ทั้ง ๒ อัน
- มีด (เพื่อไว้ฉีกเนื้อเปลือกที่ติดตรงผิวกะลา)
- ตะเกียบ (เพื่อไว้เจาะรูกะลามะพร้าว)

๒. วิธีการทำ

- ใช้มีดฉีกเนื้อเปลือกมะพร้าวบนกะลา
- ใช้กระดาษทรายขัดผิวกะลาให้เรียบ
- ตัดเชือกให้ยาวตามความถนัดของคนเล่น (สูงจากพื้นถึงเอว หรือเหนือเอว เล็กน้อย)
- สอดท้ายร้อยเชือกผูกติดกับกะลา

๓. วิธีการเล่น

- เด็ก ๆ จะเริ่มเล่น โดยการเอากะลาผูกเชือกมาใช้แทนรองเท้า (ใช้นิ้วโป้งและนิ้วชี้เท้าหนีบไว้) และให้ผู้เล่นถือเชือกไว้ด้วย กำหนดเส้นเริ่มต้นและเส้นชัย ถ้าผู้เล่นคนไหนสามารถเดินกะลาถึงเส้นชัยก่อนเป็นฝ่ายชนะ

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- การเดินบนกะลานั้น ผู้ที่เริ่มฝึกจะรู้สึกเจ็บฝ่าเท้า เพราะความไค้งมนและความแข็งของกะลา แต่ถ้าได้ฝึกบ่อย ๆ อาการเจ็บก็จะหายไป ทำให้กล้ามเนื้อบริเวณเท้าแข็งแรงขึ้นและยังเป็นการนวดฝ่าเท้าไปในตัวด้วย
- เด็ก ๆ จะฝึกในเรื่องของการทรงตัว ซึ่งจะช่วยให้เรียนรู้เรื่องของความสมดุลฝึกการทรงตัวของเด็กๆ
- ส่งเสริมด้านสังคม และ อารมณ์ในกรณีที่มีการแข่งขัน จะทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบกาย รู้รักสามัคคี มีน้ำใจนักกีฬา
- รักษาประเพณีพื้นบ้านของไทย

ของเล่น สัตว์กะลา

สัตว์กะลา เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยที่ทำจากวัสดุท้องถิ่นที่หาได้ง่าย นำมาตกแต่งด้วยมือเป็นรูปสัตว์ ต่าง ๆ เช่น หนู เต่า กระต่าย และ อื่น ๆ ตามรูปทรงของกะลา แล้วแต่เด็ก ๆ ซึ่งเป็นผู้เล่นจะจินตนาการ

๑. ส่วนที่ใช้

- กะลา ฝาครึ่งใบ

วัสดุประกอบ

- เชือก
- เศษท่อนไม้ มาทำเป็นท่อนกลม บากเป็นร่อง ๒ ร่อง ตรงข้ามกัน
- ยางรัดของ
- เศษไม้ผูกเชือก สำหรับดึง และตกแต่งทำหัว และหาง

๒. วิธีการทำ

- นำกะลามะพร้าวมาผ่าครึ่งตามแนวตั้ง แล้วขัดแต่งกะลาให้สะอาด เจาะรูตรงกลาง และบากร่อง ๒ ร่องทั้งสองข้างของกะลาเพื่อร้อยยางยืด
- ทำล้อโดยใช้เศษไม้มาเหลาเป็นลักษณะกลมและขุดตรงกลางไม้ ให้มีขนาดเล็กกว่ากะลา แล้วบากหัวท้ายทั้งสองฝั่ง
- แต่งกะลาเป็นรูปร่างต่างๆ ตามใจชอบ เช่น ถ้าทำเป็นเต่าก็เหลาไม้มาใส่เป็นหัวและหาง
- นำมาประกอบกันโดยใส่ยางรัดที่ลูกล้อแล้วใช้เชือกความยาว ๕๐ ซม. มัดลูกล้อไว้แล้วพันเชือกตามลูกล้อไปทางด้านหัว นำปลายเชือกอีกข้างไปสอดออกทางกะลาด้านบนที่เจาะรูไว้ นำปลายเชือกมัดติดกับไม้ท่อนเล็กๆ ไว้ดึง

๓. วิธีการเล่น

- เพียงดึงเชือกบนกะลาและปล่อย สัตว์กะลาก็มจะเคลื่อนไปข้างหน้า เล่นสมมติเป็นการเคลื่อนที่ของสัตว์

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และจินตนาการสร้างสรรค์
- รู้จักการทำงานเชิงจักรกลอย่างง่าย เล่นสมมติเป็นการเคลื่อนที่ของสัตว์

บทที่ ๓

ของเล่นจากไม้ไผ่

ไม้ไผ่ เป็นไม้ที่ขึ้นง่ายและเติบโตเร็ว ขึ้นได้ดีในทุกสภาวะอากาศ ดำรงอยู่ได้ในพื้นดินทุกชนิดที่สำคัญคือ ไผ่เป็นพันธุ์ไม้ที่อำนวยความสะดวกหลายประการ ทั้งประโยชน์ทางตรงและทางอ้อม และเป็นพืชที่ลำต้นกิ่งมีลักษณะแปลกสวยงาม ไผ่เป็นไม้ที่ตายยาก ถ้าไผ่ออกดอกเมื่อใดจึงจะตาย แต่ก็ยากมากและนานมากที่ไผ่จะออกดอก ไม้ไผ่มีประโยชน์มากกับคนเรา เราสามารถนำไม้ไผ่มาสร้างบ้านที่อยู่อาศัย และทำเครื่องจักสานอื่น ๆ อีกมากมาย สำหรับไม้ไผ่นั้นใช้ได้ทุกส่วน ตั้งแต่ หน่อ ลำต้น ใบ ราก เยื่อไผ่ ชูยไผ่ มีประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ในปัจจุบันเราสามารถนำไม้ไผ่มาจักรสานทำเป็นอาชีพหารายได้ให้แก่ครอบครัว และยังเป็นงานที่เราส่งออกไปขายอยู่นอกประเทศ สำหรับคนไทยเราแล้ว งานที่ใช้ฝีมือถือว่าเป็นงานที่ประณีตละเอียดและสวยงามมาก

ประโยชน์ของไม้ไผ่

๑. ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ

- ป้องกันการพังทลายของดินตามริมฝั่ง
- ช่วยเป็นแนวป้องกันลมพายุ
- ชะลอความเร็วของกระแสน้ำป่าเมื่อฤดูน้ำหลากกันภาวะน้ำท่วมฉับพลัน
- ให้ความร่มรื่นใช้ประดับสวน จัดแต่งเป็นมุมพักผ่อนหย่อนใจในบ้านเรือน

๒. ประโยชน์จากลักษณะทางฟิสิกส์

จากความแข็งแรง ความเหนียว การยืดหด ความโค้งงอ และการสปริงตัว ซึ่งเป็นคุณลักษณะประจำตัวของไม้ไผ่ เราสามารถนำมาใช้เป็นวัสดุเสริมในงานคอนกรีต และเป็นส่วนต่าง ๆ ของการสร้างที่อยู่อาศัยแบบประหยัดได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

๓. ประโยชน์จากลักษณะทางเคมีของไม้ไผ่

- เนื้อไผ่ใช้บิดเป็นเชือกกระดาษ
- เส้นใยใช้ทำไหมเทียม
- เนื้อไผ่บางชนิดสามารถสกัดทำยารักษาโรคได้
- ใช้ในงานอุตสาหกรรมนานาชนิด

๔. การใช้ไม้ไผ่ในผลิตภัณฑ์หัตถกรรม และอุตสาหกรรม แบ่งออกได้ ดังนี้

ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากเส้นตอก ได้แก่ กระเช้าผลไม้ กระจาด กระบุง กระดัง ตะกร้าจ่ายตลาด ชะลอม ตะกร้าใส่ขยะ กระเป๋าสตางค์ เข่งใส่ขยะ เครื่องมือจับสัตว์น้ำ เช่น ข้องใส่ปลา ลอบ ไซ ฯลฯ

ผลิตภัณฑ์จากลำต้น และกิ่งของไม้ไผ่ ได้แก่ แก้ว โต๊ะ ชั้นวางหนังสือ ทำด้ามไม้กวาด ไม้เท้า คันเบ็ด ราวตากผ้า โครงสร้างบ้านส่วนต่าง ๆ ทำแคร่ นั่งร้านก่อสร้าง ท่อส่งน้ำ รางน้ำ

ผลิตภัณฑ์จากเนื้อไม้ได้แก่ ถาดใส่ขนม ท้าพีไม้ ตะเกียบ ไม้เสียบอาหาร กรอบรูป ก้านธูป ไม้พาย ไม้เกาหลัง เครื่องดนตรีพื้นบ้าน ไม้บรรทัด

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากไม้ซีกได้แก่ โครงโคมกระดาศ โครงพัด โครงร่ม ลูกกระนาค คันธนู พืนม้านั่ง แผงตากปลา สุ่มปลา สุ่มไก่

๕. ประโยชน์ทางการบริการโภชนาการ เช่น การนำหน่อไม้ไผ่มาทำเป็นอาหาร ไม่ว่าจะเป็นซูป แกง ต้ม หรือนำมาดองจิ้มน้ำพริก

ของเล่น กระบอกโพละ

กระบอกโพละ หรือจะเรียกได้ว่าเป็นปืนอัดลมของเด็ก ๆ ในสมัยก่อน
สมัยนี้ก็ยังพอมีเด็กเล่นให้เห็นบ้าง

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้ไผ่ส่วนกระบอก
- ลูกไม้ลาย, ลูกตะขบ
- ไม้ไผ่ส่วนไม้ยิง

๒. วิธีการทำ

- ส่วนของกระบอกก็ไม่ต้องยุ่งยากอะไร โดยตัดไม้ไผ่ให้ได้ขนาดที่ต้องการ แล้วเหลาไม้ไผ่ให้เป็นแท่งเล็ก ๆ นำมาใส่ด้ามโดยจะวัดความยาวของแท่งไม้ที่ใช้เป็นด้ามกระพุ้งนี้ให้สั้นกว่าตัวกระบอกนิดหน่อยก็พร้อมเล่นได้

๓. วิธีการเล่น

- ใช้กระสุนที่เราเตรียมไว้ใส่เข้าไปในกระบอกโดยใช้ด้ามกระพุ้งช่วยส่งเข้าไป ด้วยขนาดของแกนด้ามกระพุ้งที่สั้นกว่ากระบอก ก็จะทำให้กระสุนนัดแรกไปค้างอยู่ที่ส่วนปลายของกระบอก แล้วเราก็จะใช้กระสุนอีกลูกยัดใส่เข้าไป เติ้งเป่าหมาย (แน่นอนมันมีอันตรายถ้านำมายิงใส่กันในระยะใกล้) แล้วดันออกไปแรงอัดของลมจะไปดันกระสุนนัดแรกออกไปเกิดเสียง “โพละ” อันเป็นที่มาของชื่อ และกระสุนนัดที่สองก็จะไปคาอยู่ที่ส่วนปลายของกระบอก เพื่อรอให้เราใส่กระสุนนัดต่อไปยิงออกไปเรื่อย ๆ เป็นความสนุกแบบง่าย ๆ ไม่ต้องซื้อหาของเด็ก ๆ

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความสนุกสนาน การออกกำลังกายกล้ามเนื้อมือและนิ้วมือ ความคิดสร้างสรรค์ การจินตนาการของเด็ก ๆ

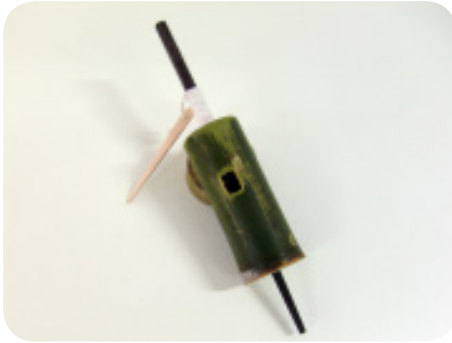
ของเล่น ลูกข่างโท่ว

ลูกข่างโท่ว เป็นของเล่นของไทยในแถบภาคกลางที่ทำจากไม้ไผ่ ซึ่งมีวิธีการทำดังนี้

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้ไผ่
- ไม้เนื้ออ่อน
- กาวที่มีความเหนียวแน่น
- เชือกยาวประมาณ ๓๐ ซม.

๒. วิธีการทำ

การเตรียมตัวลูกข้าง

- เลือกไม้ไผ่ที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๔ ซม. มาเลื่อยออกให้เป็นปล้องยาวประมาณ ๗-๘ ซม. โดยไม่มีส่วนข้อติดอยู่
- ตัดแต่งไม้เนื้ออ่อน ให้เป็นแผ่นบางกลม จำนวนสองแผ่น เส้นผ่าศูนย์กลางเท่ากับกระบอกไม้ไผ่ที่เตรียมไว้ เจาะรูตรงจุดศูนย์กลางของทั้งสองแผ่น รูหนึ่งใหญ่ อีกรูหนึ่งเล็กกว่า
- นำแผ่นไม้เนื้ออ่อนทั้งสองแผ่นมาทากาวปิดหัวท้ายของกระบอกไม้ไผ่
- ที่ตัวกระบอกไม้ไผ่ ตรงบริเวณ ๑ ใน ๓ ของกลางกระบอกไม้ไผ่ เจาะเป็นช่องกว้าง ๐.๘ มม. โดยการเจาะร่องต้องเจาะให้กินเนื้อกระบอกไม้ไผ่แบบเฉียงไปในทิศทางเดียวกันทั้งสองด้าน ของร่องเพื่อให้เกิดเสียงในขณะที่ยกข้างหมุน

การเตรียมแกนลูกข้าง

- โดยการตัดไม้ไผ่มีความยาวประมาณ ๓ เท่าของตัวลูกข้าง เหลาให้มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าตะเกียบ โดยปลายด้านหนึ่งใหญ่กว่า แล้วเรียวเล็กไปยังปลายอีกด้านหนึ่ง

การประกอบ

- นำแกนลูกข้างสอดปลายที่เล็กกว่าเข้าทางรูแผ่นไม้ที่ปิดทรงกระบอกตัวลูกข้างอยู่ ดันจนปลายแกนลูกข้างผ่านรูแผ่นไม้ที่ปิดปลายกระบอกลูกข้างอีกด้านหนึ่ง พ้นจากตัวลูกข้างประมาณ ๒-๓ ซม. ดังนั้นอีกด้านหนึ่งจะเหลือแกนที่อยู่นอกตัวลูกข้างยาวประมาณ ๑ ใน ๓ ของตัวลูกข้าง

การเตรียมก้านไม้

- นำไม้เนื้ออ่อนขนาดความยาวประมาณ ๑๕ ซม. หนา ๕-๖ มม. มาเหลาให้ปลายด้านหนึ่งใหญ่กว่าปลายอีกด้านหนึ่ง โดยปลายด้านที่ใหญ่กว่าเจาะให้เป็นรูไว้สำหรับสอดเชือกได้อย่างหลวม ๆ

๓. วิธีการเล่น

- เอาเชือกมาพันรอบแกนด้านยาวของลูกข้าง โดยเหลือส่วนอิสระไว้ที่ปลายประมาณ ๕-๖ ซม.
- นำปลายอิสระมาสอดเข้ากับรูของค้ำไม้
- จับลูกข้างตັงขึ้น โดยใช้นิ้วชี้และนิ้วกลางมือซ้ายประคองแกนลูกข้างไว้ด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่งของแกนถูกประกบด้านก้านไม้ที่ถูกดติดกับแกนลูกข้างด้วยนิ้วหัวแม่มือ และประคองส่วนกลางของก้านไม้ด้วยนิ้วนาง นิ้วก้อย และอุ้งมือ ทั้งนี้ปลายนิ้วแม่มืออยู่ห่างจากรูตรงหัวก้านไม้เล็กน้อย
- ใช้นิ้วและนิ้วหัวแม่มือข้างขวาจับปลายเชือก จากนั้นให้ดึงปลายเชือกอย่างแรง พร้อมกับปล่อยลูกข้างหลุดจากมือซ้ายโดยที่ยังคงถือก้านไม้อยู่
- ด้วยแรงดึงเชือกจะทำให้ลูกข้างหมุนอย่างแรงและเกิดเสียงจากรูโหว่พร้อมกับตกลงบนพื้นประคองตัวหมุนอยู่ได้นาน

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ออกกำลังกายกล้ามเนื้อและบริหารนิ้วมือ

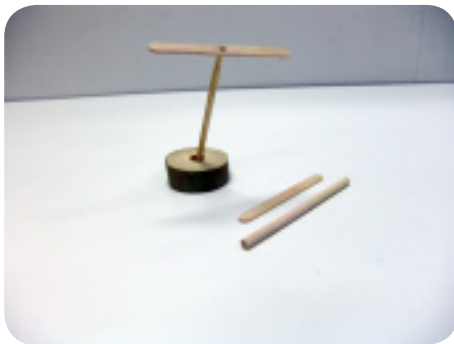
ของเล่น จานบินใบพัด

จานบิน ใบพัด หรือ คอปเตอร์ไม้ไผ่ ของเล่นพื้นบ้านของไทยที่สามารถ
ทะยานขึ้นฟ้าได้ อีกหนึ่งในของเล่นขึ้นโปรดของเด็ก มักจะพกพาออกไปเล่นในที่โล่งกว้าง
ซึ่งมีวิธีทำดังนี้

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้ไผ่เป็นท่อน ขนาดกว้าง ๑.๕ ซม. ยาว ๑๐ ซม. หนา ๒ ซม.

๒. วิธีการทำ

- ตัดไม้ไผ่เป็นท่อนขนาดความกว้าง ๑.๕ ซม. ยาว ๑๐ ซม. หนา ๒ ซม. แล้วเจาะรูตรงกลาง
- ใช้มีดเหลาปาดทั้งสองข้าง
- เหลาไม้ให้กลมเล็ก ขนาดความยาวประมาณ ๑๕ ซม. สำหรับใส่เป็นแกนใบพัด
- นำใบพัดประกอบเข้ากับแกนไม้

๓. วิธีการเล่น

- ใช้สองมือประสานที่แกนใบพัดแล้วปั่นไปข้างหน้า จานบินก็จะหมุนลอยขึ้นฟ้าหรือจะปั่นไปทางข้าง ทแยงขึ้นทแยงลงได้หลายทิศทาง

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ออกกำลังกายกล้ามเนื้อและบริหารนิ้วมือ

ของเล่น แมงปอไม้ไผ่

แมลงปอ หรือ กัมปี้ (ภาษาเหนือ) เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยอีกชิ้นหนึ่ง
ที่ทำเล่นไม่ยาก ตัดแต่งตามรูปร่างและจินตนาการ จากแขนงไผ่กลายมาเป็นแมลงปอ
เพื่อใช้บอกเล่าเรื่องราววงจรชีวิตของมัน

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้ไผ่ เลือกว่าที่มีแขนงไม้ไผ่ ตรงตาไม้ไผ่

๒. วิธีการทำ

- ตัดแขนงไม้ไผ่มา แล้วตัดบางส่วนออกให้มีลักษณะคล้ายกับแมลงปอ
- เจาะรูข้างตัวแมลงปอ ข้างละ ๒ รู ให้ระยะห่างกันเล็กน้อย ทั้ง ๒ ข้าง
- นำตอกมาตัดให้มีลักษณะคล้ายกับปีกแมลงปอจำนวน ๔ ชิ้น
- ประกอบปีกแมลงปอโดยติดกาวเข้ากับรูที่เราเจาะไว้ด้านข้างตัว
- รอจนกาวแห้ง เราก็จะได้แมลงปอจากแขนงไม้ไผ่ ๑ ตัว

๓. วิธีการเล่น

- นำเอาแมลงปอไม้ไผ่ไปวางในกิ่งไม้หรือตามภาชนะต่าง ๆ ได้ตามใจชอบ
- ถ้าต้องการให้ดูเหมือนกับว่ามีแมลงปอมาบินเล่นตามที่ต่าง ๆ เราก็นำแมลงปอไม้ไผ่ไปเกาะบนกิ่งไม้ที่เตรียมมา แล้วถือทำท่าบินไปมา

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความคิดจินตนาการสร้างสรรค์ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน

ของเล่น นกหวีดไม้ไผ่

นกหวีดไม้ไผ่ เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยที่ทำจากไผ่ซางเพียง ๒ ท่อน สามารถที่จะเป่าเป็นเสียงนกต่าง ๆ ได้มากมายหลายชนิด ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่า เวลาที่เข้าป่านั้นจะใช้นกหวีดเป่าเลียนเสียงนกต่าง ๆ เพื่อล่อนกให้ออกมา แล้วแต่ความสามารถของใครว่าจะเป่าเลียนเสียงนกต่าง ๆ ได้มากแค่ไหน

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้ไผ่ ไม้ซาง ๒ ท่อน

๒. วิธีการทำ

- ตัดไม้ไผ่ซางเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑.๕ ซม. ความยาว ๔ ซม.
- เจาะรูไม้ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๐.๕ ซม. ให้ค่อนข้างทางด้านใดด้านหนึ่งของไม้ แล้วใช้มีดปาดด้านที่เจาะรูให้เรียบตลอดแนว
- ทำส่วนหลอดสำหรับเป่าโดยตัดไม้ซางขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๐.๕ ซม. ความยาว ๕-๖ ซม.
- ใช้มีดปาดปลายด้านหนึ่งของไม้ท่อนเป่าให้เฉียง
- นำทั้งสองส่วนมาประกบกันโดยให้ส่วนที่ปาดออกของไม้ทั้งสองท่อนประกบกันให้สนิท

๓. วิธีการเล่น

- ใช้นิ้วโป้งกับนิ้วชี้ซ้ายปิดรูหัวท้ายของไม้ท่อนล่าง มือขวาจับไม้ท่อนเป่าให้ด้านเฉียงประกบกับไม้ท่อนล่างบริเวณที่เจาะรูไว้ เลื่อนไม้ท่อนเป่าไปเรื่อย ๆ พร้อมทั้งลองเป่าดูว่าจุดไหนที่มีเสียงดัง เมื่อพบจุดที่มีเสียงแล้ว ให้เปิด ปิด นิ้วชี้และนิ้วโป้ง เพื่อบังคับให้เกิดเสียงต่าง ๆ

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ออกกำลังกายบริหารปอดโดยการเป่า ความสนุกสนานเพลิดเพลิน
ออกกำลังกายกล้ามเนื้อมือและบริหารนิ้วมือ

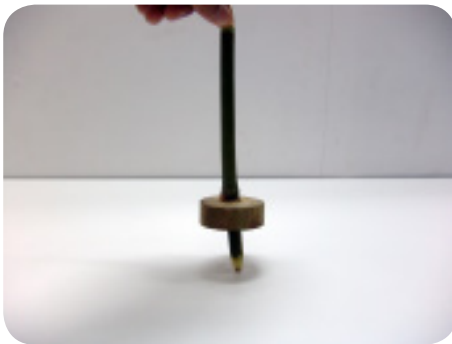
ของเล่น ลูกข่างสะบ้า

ลูกข่างสะบ้า เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยที่สามารถเล่นได้ไม่ยาก ต้นสะบ้าเป็นไม้ใหญ่ ออกผลมาเป็นฝัก พอฝักแก่เต็มที่ก็จะแตกออก ทำให้ลูกสะบ้าที่อยู่ข้างในตกลงมาบนพื้น เราสามารถเก็บลูกสะบ้ามาทำของเล่นได้ ลูกข่างสะบำนี้นหาได้ง่ายในป่า แต่ในปัจจุบันมีเหลืออยู่ไม่มากนัก บางครั้งเราจึงนำไม้มาเหลาให้มีลักษณะกลม ๆ เพื่อใช้แทนลูกสะบ้า

๑. วิธีการทำ

- นำลูกสะบ้ามาเจาะรูตรงกลาง
- เหลาไม้ไผ่เป็นแกนกลาง โดยให้ด้านโคนไม้มีลักษณะแหลมกว่าด้านปลายที่เราจะใช้ปั่น
- ประกอบกันโดยนำไม้ที่เหลาเรียบร้อยแล้วด้านที่เล็กกว่าใส่เข้าไปในลูกสะบ้าที่เจาะรูเอาไว้ แล้วตอกให้แน่น เพื่อเวลาที่เรปั่นลูกสะบ้าจะได้ไม่กระเด็นหลุดออกมา

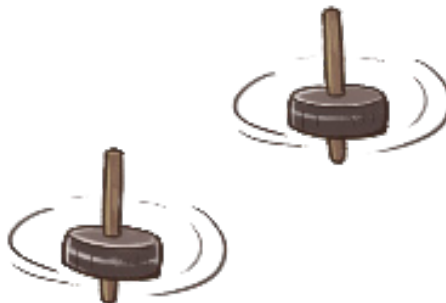

๒. วิธีการเล่น

- ใช้สองมือประกบกันที่แกนไม้ แล้วปั่นไปทางไหนก็ได้ จะเล่นแข่งกันว่าลูกข้างของใครหมุนได้นานกว่ากันหรือจะปั่นชนกันก็ได้

๓. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการบริหารกล้ามเนื้อและนิ้วมือ

ของเล่น กำหมุน

กำหมุน เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยที่เรียกตามวิธีเล่นโดยใช้มือ ข้างหนึ่งจับ หรือ “กำ” เอาไว้แล้วใช้มืออีกข้างให้ใบพัดหมุนไปมาได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งมีวิธีการทำดังนี้

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้ไผ่ ขนาด ยาว ๑๕ ซม. • เชือก ยาว ๓๐ ซม.
- ไม้ไผ่ ขนาด ยาว ๑๒ ซม. กว้าง ๓ ซม.

๒. วิธีการทำ

- ตัดไม้ไผ่ขนาดเหมาะสมกับความยาว ๑๕ ซม. เหลาแต่งให้สวยงาม แล้วเจาะรูให้ต่ำลงมาจากปากกระบอก ประมาณ ๓ ซม.
- เหลาไม้ไผ่ทำส่วนใบพัดโดยให้ความยาว ๑๒ ซม. และกว้าง ๓ ซม. แล้วเจาะรูตรงกลางเพื่อใส่แกนใบพัด
- เหลาไม้ลักษณะกลมเพื่อทำแกนใบพัด ความยาวให้นำไม้แกนใบพัดใส่เข้าไปในกระบอกโดยให้เลยปากกระบอกประมาณ ๒ ซม. แล้วใส่ประกอเข้ากับพัด
- ใช้เชือกความยาว ๓๐ ซม. มัดปมแล้วร้อยเข้าไปในไม้ไผ่ท่อนเล็กๆ ใช้สำหรับดึง
- สอดปลายเชือกอีกด้านหนึ่งผ่านรูเข้าไปในกระบอกแล้วมัดติดที่แกนใบพัด
- ใส่แกนใบพัดเข้าไปในกระบอก แล้วหมุนใบพัดให้เชือกพันเข้ากับแกนใบพัดในกระบอกจนสุดเชือก

๓. วิธีการเล่น

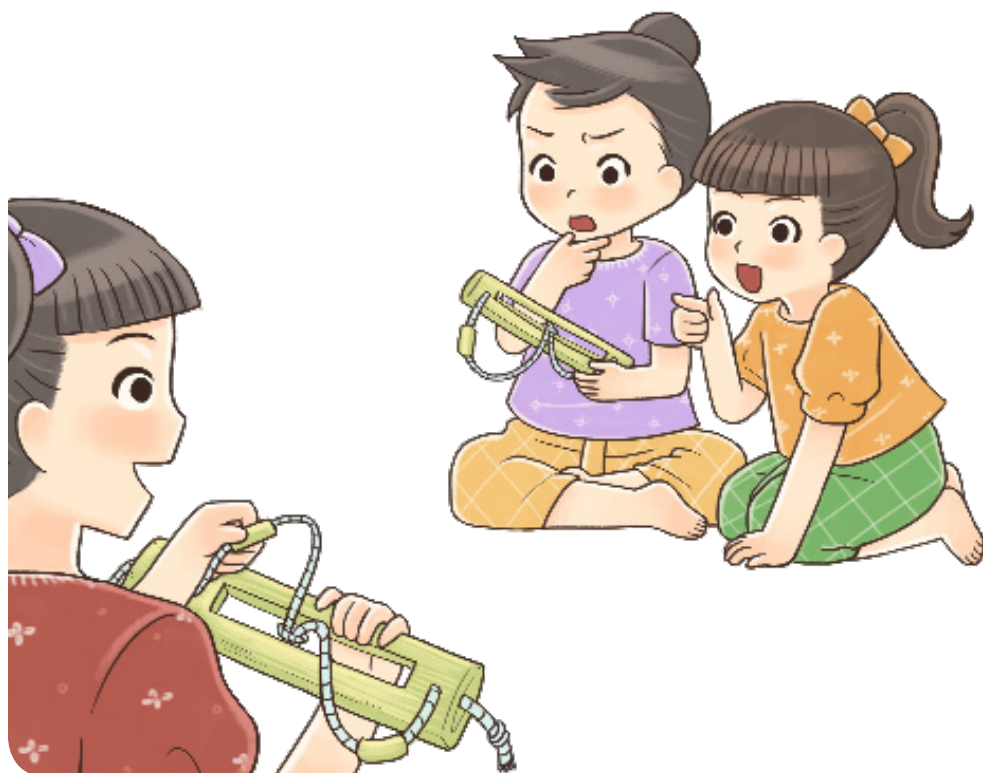
- ใช้มือกำกระบอกไว้ให้แน่น จับไม้ไผ่ท่อนเล็ก ๆ แล้วดึงเชือกแกนใบพัด ก็จะหมุนไป แล้วก็หมุนกลับไปตามจังหวะที่เราดึง และผ่อนเชือก

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการบริหารกล้ามเนื้อมือและนิ้วมือ

ของเล่น พญาลีมกาย

พญาลีมกาย เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยและเป็นเกมเชาว์พื้นบ้าน “กาย” เป็นภาษาล้านนา หมายถึง เวลาเช้า พญาลีมกาย หมายถึง การที่เล่นจนลืมไปว่าถึงเวลาเช้าแล้ว

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้ไผ่ ขนาด กว้าง ๓๐ ซม.
- เชือกปอ ยาว ๓๐ ซม.

๒. วิธีการทำ

- ตัดไม้ไผ่ขนาดกว้าง ๓๐ ซม. ยาว ๑๕ ซม. แล้วเจาะรูด้านหัว-ท้ายให้ทะลุถึงกลางปล้อง และเจาะร่องตรงกลางไม้ไผ่
- ใช้เชือกหรือปอ ยาว ๓๐ ซม. ใส่เข้าไปที่กลางท่อนไม้ไผ่
- ใส่ท่อนไม้เข้าไปที่เชือกทั้งสองฝั่ง แล้วเอาปลายเชือกใส่ในรูกระบอกไม้มัดปมที่ปลายเชือกไว้เพื่อไม่ให้หลุด

๓. วิธีการเล่น

- ให้ผู้เล่นลูกไม้ที่มีอยู่ฝั่งละหนึ่งลูกไปอยู่คู่กันโดยที่จะย้ายจากซ้ายไปขวา หรือ จากขวาไปซ้ายก็ได้

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- พญาลีลมาย ของเล่นเกมเซวาร์ปัญญาพื้นบ้าน เน้นกระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน และวิธีการใช้ความคิดเกี่ยวกับการแก้เชือก และปมเชือก และยังได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการบริหารกล้ามเนื้อ และนิ้วมือ

ของเล่น พญาลี้มแลง

พญาลี้มแลง เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยและเป็นเกมเชาว์พื้นบ้านอีกชิ้นหนึ่ง ซึ่ง “แลง” นั้น หมายถึง เวลาเย็น ดังนั้น พญาลี้มแลงจึงหมายถึง การที่เล่นจนลืมนึกไปว่าเป็นเวลาเย็นแล้ว ซึ่งมีวิธีทำดังนี้

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้ไผ่ ขนาด ยาว ๑๘ นิ้ว ๒ ท่อน
- ไม้ไผ่ ขนาด ยาว ๙ นิ้ว ๑ ท่อน

๒. วิธีการทำ

- เหลาไม้ไผ่ให้เล่น ขนาดเล็กพอที่จะตัด ความยาว ๑๘ นิ้ว ๒ ท่อน และ ๙ นิ้ว ๑ ท่อน
- เอาไม้ไผ่ที่เหลาแล้วความยาว ๑๘ นิ้ว มาตัดให้โค้งแล้วใส่ประกอบกัน
- ใส่ไม้ความยาว ๙ นิ้ว คั่นไว้ตรงกลาง
- นำเชือกหรือปอ ความยาว ๑๕ นิ้ว มามัดให้เป็นห่วงแล้วใส่ไปที่ไม้ท่อนกลาง และหาไม้ไผ่ขนาดเล็กมาใส่เป็นจุดที่หัวท้าย

๓. วิธีการเล่น

- ให้เอาเชือกออกมาจากไม้ไผ่ให้ได้ (โดยที่ห้ามถอดจุดไม้ที่หัวและท้าย)

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- พญาสิมแลง ของเล่นเกมเขาวงกตปัญญาพื้นบ้าน ฝึกใช้กระบวนการ แก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน และใช้ความพยายาม ความอดทน การมองปัญหาจากหลาย ๆ ด้าน และยังได้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการบริหารกล้ามเนื้อมือและนิ้วมือ

ของเล่น นกหวีดไม้รวก

นกหวีดไม้รวก เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยที่ทำจากไม้รวกและไม้ไผ่

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้รวกขนาดเล็กเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑.๓ ซม. ๑ ปล้อง
- ไม้รวกอีก ๑ ปล้องที่สามารถสอดอัดแน่นเข้าไปภายในไม้รวกปล้องแรกได้พอดี
- ไม้ฉำฉาหรือไม้ล้ง
- ไม้ไผ่

๒. วิธีการทำ

การเตรียมส่วนที่เป็นกระบอก

- นำไม้รวกที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑.๓ ซม. มาตัดให้ได้ความยาวประมาณ ๑๕-๑๘ ซม.
- เหลาไม้ฉำฉาหรือไม้ลัง ให้เป็นทรงกระบอกที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางที่สามารถ สอดอัดแน่นเข้าไปในรูของไม้รวก แล้วใช้มีดตัดให้ได้ความยาวประมาณ ๒ ซม. จากนั้นใช้มีดเฉือนตามความยาวเอาไม้ออกไป ๑ เสี้ยว ซึ่งจะทำให้ไม้ลังทรงกระบอกส่วนหนึ่งไม่มีส่วนโค้ง
- สอดไม้ลังทรงกระบอกในข้อ ๒ อัดแน่นเข้าไปที่ปลายด้านหนึ่งของไม้รวกจนมิดซึ่งจะทำให้เมื่อมองที่ปลายด้านนี้ จะเห็นวาร์วไม้รวกตอนนี้เหลืออยู่เล็กน้อย คือส่วนที่เป็นด้านเรียบของไม้ลังทรงกระบอกและส่วนโค้งของไม้รวก
- ที่ผนังกระบอกไม้รวกด้านตรงข้ามกับส่วนเรียบของไม้ลังทรงกระบอก ตรงบริเวณห่างจากปลายกระบอกประมาณ ๒ ซม. ให้ใช้มีดเฉือนตามขวางในลักษณะเฉียงไปสุดปลายกระบอกไม้รวกเสร็จแล้วให้ใช้มีดเฉือนตัดกระบอกไม้รวกลงไปตรง ๆ ห่างจากปลาย ๐.๕ ซม. ทำให้ปลายไม้รวกส่วนนี้ไม่แหลม

การเตรียมส่วนที่เป็นลิ้น

- ตัดไม้ไผ่ให้ได้ความยาวมากกว่ากระบอกลมไม้รวกประมาณ ๑๐ ซม. แล้วเหลาให้ได้ขนาดใหญ่กว่าก้านธูปทั่วไปเล็กน้อย เรียกส่วนนี้ว่า แกนไม้ไผ่
- เหลาไม้ฉำฉาหรือไม้ลังเป็นแท่งทรงกระบอกลมยาว ๑ ซม. เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๘ มม. จากนั้นเจาะรูที่ปลายด้านหนึ่ง แล้วนำแกนไม้ไผ่มาเสียบลงในรูติดให้แน่น

การประกอบ

- นำแกนไม้ไผ่ที่มีไม้ลังทรงกระบอกลมติดอยู่ปลาย สอดเข้าไปที่ปลายด้านกลางของกระบอกลมไม้รวก โดยปลายแกนไม้ไผ่โผล่พ้นกระบอกลมไม้รวกออกมาประมาณ ๑๐ ซม.
- นำปล้องไม้รวกอีกปล้อง มาตัดให้ได้ความยาวประมาณ ๑ ซม. จากนั้นนำไปสวมแกนไม้ไผ่ แล้วสอดเข้าไปในกระบอกลมไม้รวกให้สนิท และเรียบเสมอกัน

๓. วิธีการเล่น

- มือด้านหนึ่งจับไม้รวก อีกมือหนึ่งจับก้านไม้ไผ่
- ใช้ปากเป่าไม้รวก ส่วนมือที่จับก้านไม้ไผ่ก็ขยับดึงเข้าดึงออก จะได้ระดับเสียงที่แตกต่างกัน

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความสนุกสนานเพลิดเพลินจิตใจ อารมณ์สุนทรีย์แจ่มใส และยังเป็น การออกกำลังกายบริหารปอดเพื่อให้ปอดแข็งแรง โดยการเป่า

ของเล่น โกงแก่ง

โกงแก่ง เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยที่ใช้ไม้ไผ่ทำเป็นขาเดิน ๒ ข้าง เพื่อให้ก้าวเดินจะทำให้สูงขึ้น มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไปแต่ละพื้นที่

๑. วิธีการทำ

- ใช้ไม้ไผ่ ๒ ลำ ขนาดพอเหมาะความยาวประมาณ ๒-๓ เมตร ใช้มีดเหลาลำไม้ไผ่ให้เรียบ เหลือแขนงหรือกิ่งไผ่ที่แข็งแรงไว้สำหรับเหยียบเดิน
- ทำท่อนไม้ที่ไว้สำหรับเหยียบโดยหาไม้ไผ่ที่ใหญ่กว่าไม้ท่อนแรก ตัดให้ยาวประมาณ ๓๐ ซม. แล้วเจาะรูใส่เข้าไปในไม้ท่อนแรก
- ประกอบกันโดยใส่ไม้ท่อนสำหรับเหยียบเข้าไปจนสุด ให้ขัดกับแขนงไผ่ที่เหลือไว้ของไม้ท่อนแรก ถ้าแขนงไม้ไผ่ไม่แข็งแรง จะต้องหาไม้ทำเป็นเดือยหรือสลักใส่ไว้

๒. วิธีการเล่น

- ใช้เท้าเหยียบให้ขึ้นไปยืนทรงตัวอยู่บนโกง่ก่งให้ได้ก่อนแล้วค่อยเดิน ถ้ามีความชำนาญก็สามารถเหยียบเจ้าโกง่ก่งวิ่งได้สบายมาก

๓. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความสนุกสนาน และเป็นการออกกำลังกายทุกส่วนของร่างกาย โดยเฉพาะกล้ามเนื้อขา ฝึกการทรงตัว

บทที่ ๔

ของเล่นประดิษฐ์ที่ดัดแปลงมาจากวัสดุทั่วไป

การประดิษฐ์ของเล่นที่ดัดแปลงจากวัสดุทั่วไป โดยการนำสิ่งของหรือของใช้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันทั่วไป ที่มีลักษณะจูงใจให้อยากนำมาเล่น หรือการแนะนำของพ่อ แม่ เพื่อน ๆ หรือครูผู้นำกิจกรรมนั้นหนทางการแนะนำ ชักจูงให้นำมาเป็นของเล่น โดยทั่วไปอาจเป็นวัสดุเหลือใช้รูปแบบต่าง ๆ ที่ก่อนนำมาเล่นต้องทำความสะอาด และให้ปลอดภัยด้วย

วัสดุต่าง ๆ อาทิ เช่น กระดาษต่าง ๆ ฝาจากน้ำอัดลม หลอดด้าย ไม้ไอศกรีม หลอดกาแฟ กระป๋องนม เป็นต้น

ของเล่น รถหลอดด้าย

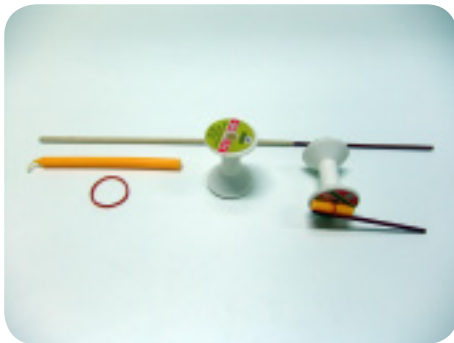

สิ่งประดิษฐ์ชิ้นนี้เป็นของเล่นในอดีต ที่เด็ก ๆ สมัยก่อนจะเล่นตอนเรียน
ชั้นประถม เพราะวัสดุหาได้ง่าย อีกทั้งประดิษฐ์ไม่ยาก

รถหลอดด้ายนี้ ขับเคลื่อนด้วยพลังของหนังยาง เด็ก ๆ ที่นิยมเล่นกันมีสอง
ลักษณะคือ นำมาวิ่งแข่งและเล่นซูโม่

๑. วัสดุที่ใช้

- หลอดด้าย
- เทียนไข
- หนังสยองรัดของ
- ก้านรูปหรือก้านไม้กวาดทางมะพร้าว
- คัตเตอร์

๒. วิธีการทำ

- ตัดเทียนไขให้มีขนาดสั้นกว่าหลอดด้ายเล็กน้อย
- ใช้คัตเตอร์เจาะเทียนไขให้เป็นร่อง
- หักก้านรูปให้มีขนาดเท่ากับเทียนไขแล้วนำหนังสยองมาร้อยกับก้านรูปเอาไว้
- คล้องหนังสยองเข้ากับก้านรูป จากนั้นนำหนังสยองสอดเข้าไปในรูของหลอดด้าย นำปลายหนังสยองที่สอดออกจากรูหลอดด้ายมาคล้องกับเทียนไข
- สุดท้ายหักก้านรูปประมาณ ๑๐-๑๒ ซม. สอดเข้าร่องของเทียนไขที่เราเจาะไว้ แค่นี้รถหลอดด้ายก็ประดิษฐ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว

๓. วิธีการเล่น

- เพียงแค่ใช้มือจับหลอดด้ายเอาไว้ แล้วใช้มืออีกข้างหมุนก้านรูปในทิศทางตามเข็มนาฬิกา พอเริ่มตึงมือก็พอ จากนั้นก็วางรถหลอดด้ายลงบนพื้น แล้วให้ปล่อยให้วิ่งไป การหมุนก้านรูปนี้ก็คล้ายกับการไขลานรถเด็กเล่นนั่นเอง

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความคิดจินตนาการสร้างสรรค์

ของเล่น ลูกข่าง

ลูกข่างเป็นของเล่นเด็กไทย ที่นิยมเล่นมาตั้งแต่สมัยโบราณ

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้
- มีด
- ตะปู
- เชือก

๒. วิธีการทำ

- นำไม้มา ๑ ท่อน เลือกขนาดพอเหมาะยาวขนาด ๓-๕ นิ้ว
- ใช้มีดฉากให้เป็นรูปสามเหลี่ยม และกลึงให้หมดเกลี้ยง
- ใช้ตะปูที่ไม่มีหัวตอกลงที่ลูกข้าง ด้านแหลมมีความยาวพอประมาณ ๓ นิ้ว

๓. วิธีการเล่น

- นำลูกข้างที่ทำเสร็จแล้วมาพันด้วยเชือก เริ่มจากซ่อนปลายเชือก แบนตัวลูกข้างไปจนถึงตัวตะปู
- จากนั้นพันเชือกตั้งแต่ตะปูย้อนกลับขึ้นมาทับปลายเชือก ซึ่งแนบกับตัวลูกข้างให้มากที่สุดและแน่น
- โยนลูกข้างที่พันเชือกแล้วไปกลางวงหรือบริเวณพื้นที่เรียบลูกข้างจะหมุน

ข้อควรระวัง

อาจเกิดอันตรายได้ ผู้เล่นต้องระมัดระวังในการขว้างลูกข้างอย่างมาก
เมื่อเล่นชำนาญแล้ว ลูกข้างจะหมุนได้ทุกองศา

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การออกกำลังกายกล้ามเนื้อมือและนิ้วมือ

ของเล่น ปืนมะเขือพวง

ปืนมะเขือพวง เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยที่นิยมเล่นกันในกลุ่มเด็กผู้ชาย ที่ต้องการประลองความแม่นยำ

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้
- ยางรัด
- มะเขือพวง
- มีด

๒. วิธีการทำ

- นำไม้มาตัดและตกแต่งให้เป็นด้ามปืน
- ตัดไม้ชิ้นเล็ก ๆ ขนาด ๓ x ๑/๒ ซม. ซึ่งปลายด้านหนึ่งจะต้องโตกว่าอีกด้าน
- นำไม้ชิ้นเล็ก ๆ นั้นไปมัดติดไว้ในส่วนที่จะทำเป็นไกปืน
- นำยางลัดมัดติดกับปลายปืน เพียงเท่านี้ส่วนของตัวปืนก็เสร็จเรียบร้อยแล้ว
- เราใช้ลูกมะเขือพวงเป็นกระสุนปืน

๓. วิธีการเล่น

- ใช้หัวแม่มือกดปลายของไกปืนให้ไกปืนอ้า แล้วนำมะเขือพวงมาหนีบไว้ที่ไกปืน จากนั้นให้ดึงยางลัดที่มัดไว้ที่ปลายปืนมาคล้องไว้ที่ลูกมะเขือพวง หากต้องการยิงก็ใช้หัวแม่มือกดลงไปที่ปลายของไกปืน ซึ่งเมื่อไกปืนอ้า ก็จะทำให้ลูกมะเขือพวงพุ่งออกไปข้างหน้าตามแรงดึงของยางรัด

ข้อควรระวัง

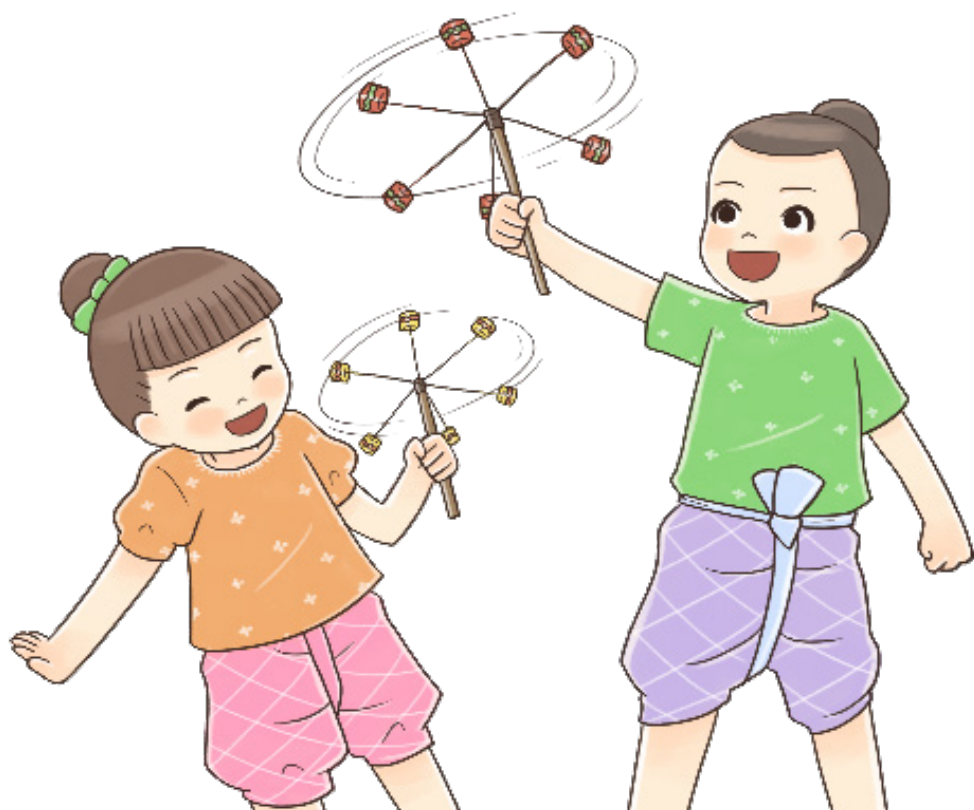
ห้ามหันกระบอกปืนไปทางที่มีคนอยู่เด็ดขาด

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความคิดจินตนาการสร้างสรรค์ การออกกำลังกายมือและนิ้วมือ การออกกำลังกายในการวิ่งหนี และวิ่งไล่ตามเพื่อน ๆ และได้ฝึกหัดความมีสมาธิในการฝึกยิงปืนของเล่นให้มีความแม่นยำ

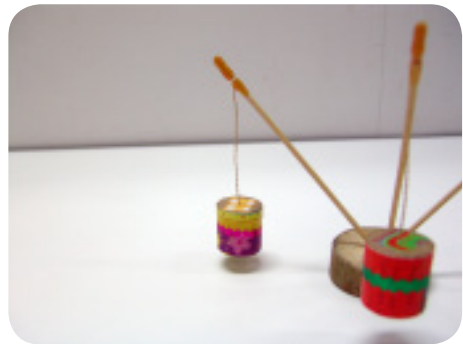
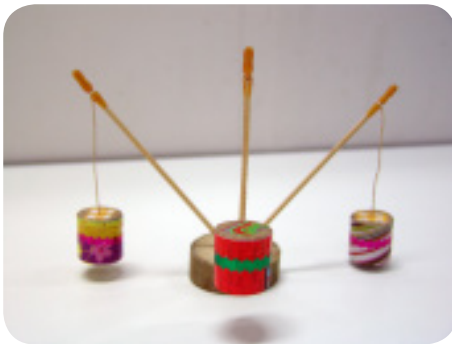
ของเล่น เสียงจักจั่น

จักจั่น เป็นของเล่นทำจากไม้ไผ่ เลียนเสียงธรรมชาติ

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้ไผ่เหลาเป็นแท่งเท่าไม้ตะเกียบ
- เส้นเอ็นเบอร์ ๓๐
- ไม้ไผ่ตัดขวางเป็นแฉ่นขนาดยาว ๑ นิ้ว
- กาวลาเท็กซ์
- ไม้กลัดขนาดยาว ๐.๕ นิ้ว
- ยางสนเคี้ยวให้เหลว
- กระดาษสีต่าง ๆ
- กระดาษสีน้ำตาล ตัดเป็นวงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒.๕ นิ้ว

๒. วิธีการทำ

- เคี้ยวยางสนให้เหลวแล้ว นำแท่งไม้ไผ่ซูปที่ปลายไม้ให้ยางสนเคลือบที่ปลายไม้
- ตัดไม้ไผ่เป็นแฉ่น ขนาดยาว ๑ นิ้ว
- นำกระดาษสีน้ำตาลมาทาากแล้วติดหุ้มด้านบนของไม้ไผ่ที่ตัดขวางเป็นแฉ่น แล้วเจาะรูตรงกลางด้วยไม้กลัด จากนั้นตกแต่งด้านข้างให้ให้สวยงาม
- เจาะรูตรงกลางหลังกาวแห้งแล้ว
- นำเส้นเอ็นมาผูกที่ปลายแท่งไม้ไผ่ด้านที่เคลือบยางสนไว้
- ร้อยเส้นเอ็นอีกด้านเข้าไปในช่องที่เจาะรูไว้แล้วนำไม้กลัดมาผูกกับเส้นเอ็นตรงกลางเพื่อกันไม่ให้เส้นเอ็นหลุดจากไม้ไผ่ที่ตกแต่งไว้
- จะได้จักจั่นของเล่นที่ให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน

๓. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความคิดจินตนาการสร้างสรรค์ ความสนุกสนาน การออกกำลังกายบริหารมือ และนิ้วมือในการประดิษฐ์

ของเล่น ป้องแป้ง

ป้องแป้ง เป็นของเล่นโบราณ มาจากคนจีนที่มีอาชีพรับย้อมผ้า ซึ่งจะหาบ
ปีบย้อมไปตามบ้าน และจะแขวงป้องแป้ง ไป มา ไป มา ให้ดัง ป้องแป้ง ๆ
เพื่อให้รู้ว่า คนรับย้อมผ้ามาแล้ว

๑. วัสดุที่ใช้

- กระดาษแข็ง
- กระดาษแก้ว
- กระดาษสีสวย ๆ
- ไม้ไผ่
- ด้าย
- ลูกปัด

๒. วิธีการทำ

- นำกระดาษแข็งมาตัดให้มีความกว้างประมาณ ๒.๕-๓ ซม. แล้วนำมาตัดให้เป็นวงกลมเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๘-๙ ซม. ตรงส่วนปลายที่ซ้อนทับกันให้ทาด้วยกาวติดให้แน่น จะได้กรอบวงกลม
- เอากระดาษแก้ว (ส่วนใหญ่ใช้สีแดง) มาตัดให้เป็นแผ่นกลม โดยมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางใหญ่กว่ากรอบวงกลมกระดาษแข็งในข้อ ๑ จำนวน ๒ แผ่น
- นำกระดาษแก้วมาวางซึ่งให้ตั้งที่กรอบวงกลมให้มีลักษณะเหมือนกลองทั้ง ๒ ด้าน แล้วทากาวติดกับกรอบวงกลมให้สนิท แล้วเลือกกระดาษสีสวย ๆ มาปิดทับโดยรอบกรอบวงกลมอีกครั้งหนึ่ง แล้วทากาวให้สนิทเพื่อให้ดูสวยงาม
- นำไม้ไผ่ยาวประมาณ ๒๐-๒๕ ซม. มาเหลาให้มีขนาดพอเหมาะ
- เจาะรูที่กรอบกระดาษวงกลม ๒ รูเล็ก ๆ ให้ตรงข้ามกัน แล้วนำไม้ไผ่ที่เตรียมไว้ เสียบใส่รูด้านหนึ่งแล้วดันทะลุไปยังรูอีกด้านหนึ่งจนปลายไม้ไผ่โผล่ขึ้นมาเล็กน้อย จะเห็นว่าตัวกรอบวงกลมจะยึดแน่นกับแกนไม้ไผ่ เพราะรูที่เจาะไว้แต่แรกมีขนาดเล็กกว่าไม้ไผ่ที่เสียบเข้าไป
- เจาะรูที่ด้านข้างกรอบวงกลม ๒ รู ตรงข้ามกันแล้วใช้ด้ายยาวประมาณ ๕ ซม. มาผูกกับไม้กลัดเล็ก ๆ แล้วดันไม้กลัดพร้อมด้ายเข้าไปภายในกรอบวงกลม (ตัวไม้กลัดจะขวางด้ายไม่ให้หลุด) ส่วนอีกปลายหนึ่งนำมาผูกกับเม็ดลูกปัดไว้ ส่วนรูฝั่งตรงข้ามให้ทำแบบเดียวกัน จะได้ป้องแบ่งที่สมบูรณ์ ซึ่งสามารถตกแต่งให้สวยงาม โดยใช้กระดาษสีตัดให้เป็นฝอยติดกาวพันรอบก้านไม้ไผ่ที่ใช้ถือหรือติดกาวพันยอดป้องแบ่งส่วนด้ายที่มีลูกปัดติดอยู่ สามารถนำมาติดกับตัวป้องแบ่งโดยใช้กระดาษสีสวยติดกาวทับที่กรอบวงกลมก็ได้

๓. วิธีการเล่น

- ใช้มือจับด้ามไม้
- พอบิดข้อมือไปมา จะทำให้ลูกตุ้มไปกระทบกับหน้ากลองกระดาดาชั่ว แล้วจะเกิดเสียงดัง “ปองแปง ๆ”

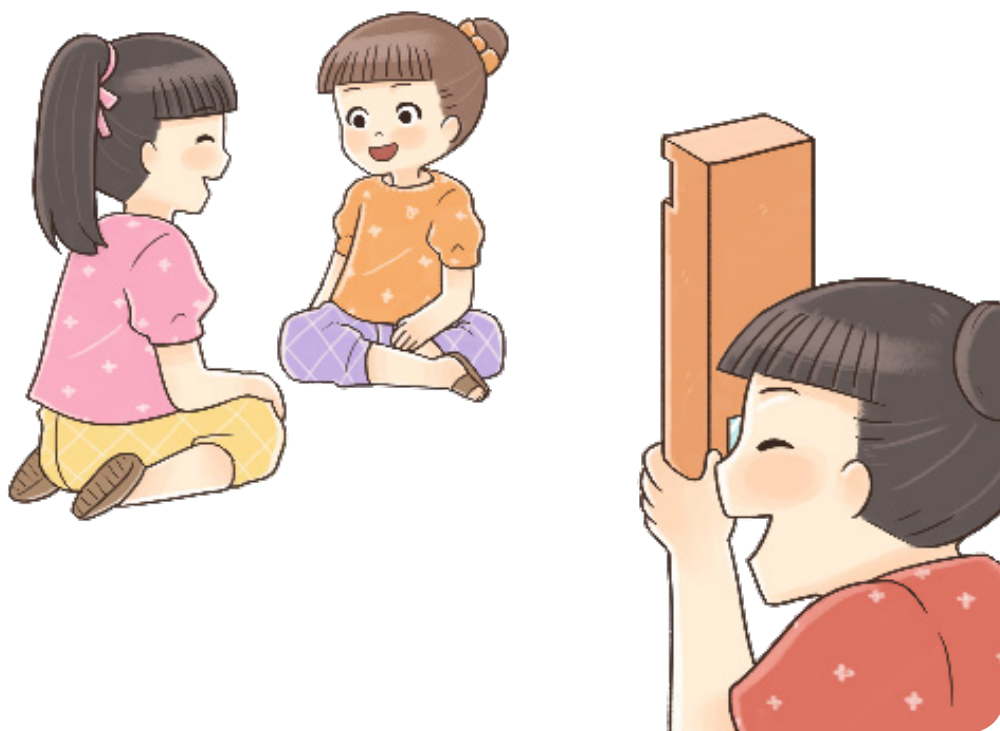
๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก ในแต่ละวัยความคิดจินตนาการสร้างสรรค์ การออกกำลังกายมือ และนิ้วมือ

ของเล่น กล้องสอดแนม

กล้องสอดแนม เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยที่ทุกเพศทุกวัยสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในวงการทหารหรือนักสืบอาจจะนำไปใช้ประโยชน์ได้จากของเล่นแบบไทย ๆ ชื่อนี้

๑. วัสดุที่ใช้

- กล้องสี่เหลี่ยมพื้นผ้า ๑ ชิ้น (ความยาวตามความชอบ)
- กระจกเงา (หรือวัสดุที่สามารถใช้แทนกระจกเงาได้)
- กาวแห้ง
- คัตเตอร์
- ไม้บรรทัด

๒. วิธีการทำ

- สิ่งสำคัญสำหรับการทำกล้องสอดแนมนั้นต้องหาก้องที่มีความยาวตามความชอบหรือวัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้ เพราะความยาวจะสัมพันธ์กับความสูงของบริเวณที่เราอยากสอดแนม
- ใช้ไม้บรรทัดวัดขนาดที่จะเจาะรูที่ข้างกล้อง ๒ ด้านที่ตรงข้ามกันในลักษณะหัวท้ายเพื่อทำเป็นช่องสำหรับมองของกล้องสอดแนม
- นำกระจกเงา (หรือวัสดุที่สามารถใช้แทนกระจกเงาได้) มาตัดให้ได้ขนาดความกว้างเท่ากับความกว้างของกล้อง ส่วนความยาวนั้นดูตามขนาดของเส้นทแยงจากขอบด้านบนบนของรูที่เจาะไปถึงด้านอีกด้านของกล้อง นำกระจกเงา (หรือวัสดุที่สามารถใช้แทนกระจกเงาได้) มาติดด้วยกาวแห้งแล้วนำไปติดไว้ด้านในของกล้อง โดยให้กระจกเงาเฉียงจากขอบด้านบนบนของรูลงปาด้านหลังเพื่อให้กระจกสะท้อนรูปออกไปทางรูที่เจาะ ทำทั้งสองด้าน เหนือนี้ได้กล้องสอดแนมที่พร้อมจะให้เด็กๆ นำไปเล่นสนุกกันแล้ว

๓. วิธีการเล่น

- กล้องสอดแนมนั้น เด็ก ๆ ก็เอารูด้านใดด้านหนึ่งหันไปทางเป้าหมายที่เราต้องการสอดแนม ส่วนอีกด้านหนึ่งเราก็เอาไว้มอง

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความสนุกสนาน ความคิดจินตนาการสร้างสรรค์ การออกกำลังกายมือและนิ้วมือ

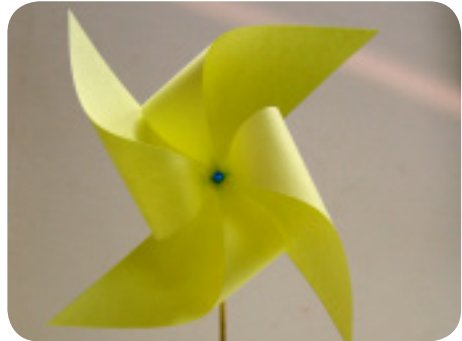
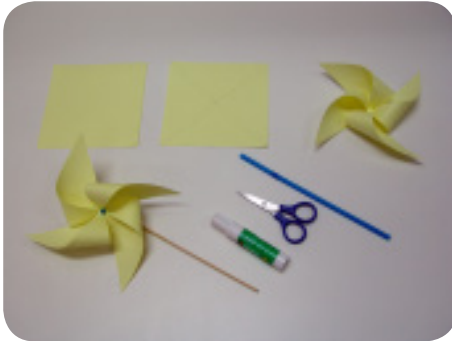
ของเล่น กังหันกระดาษ

กังหันกระดาษ เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยอย่างหนึ่ง

๑. วัสดุที่ใช้

- กระดาษสี
- ไม้ไผ่
- หลอดกาแฟ
- กาว

๒. วิธีการทำ

การเตรียมแกนมือ

นำไม้ไผ่ความยาวประมาณ ๒๐ ซม. มาเหลาให้กลม โดยปลายด้านหนึ่งให้ใหญ่กว่าปลายอีกด้านหนึ่ง โดยปลายด้านที่ใหญ่อาจจะมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๓ มม. ปลายด้านเล็กอาจจะมีเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑.๕-๒ มม.

การเตรียมตัวก้านกระดาษ

- ทำได้โดยนำกระดาษสีที่เตรียมไว้ มาตัดให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส เช่น ขนาด ๑๐ ซม.
- ใช้มีดหรือกรรไกรตัดตามแนวเส้นทแยงมุมเข้ามาจากมุมทั้ง ๔ ด้าน จนถึงจุดที่ห่างจากจุดศูนย์กลางประมาณ ๐.๕ ซม. จากทุกด้าน ซึ่งจะทำได้ลักษณะเป็นสามเหลี่ยม ๔ อัน โดยแต่ละอันมีฐานอยู่ที่ด้านแต่ละด้านของสี่เหลี่ยมจัตุรัสเดิม แล้วตรงจุดกึ่งกลางนี้ จะเจาะรูกลมๆ ให้เสียบกับไม้แล้วหลวม ๆ
- เจาะรูที่มุมฐานสามเหลี่ยม เหลี่ยมละรู

การเตรียมตัวกันเลื่อนของกันหัน

นำหลอดกาแฟ ตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนาดเล็ก (ถ้าเป็นกระดาษแข็ง อาจตัดเป็นรูปวงกลมก็ได้) จำนวน ๒ แผ่น

การประกอบ

- นำส่วนของหลอดกาแฟสี่เหลี่ยมที่เตรียมไว้เสียบทะลุแกนถือ ดันลึกเข้าไปประมาณ ๓ ซม. ให้อัดแน่นกันแกนถือไว้
- นำแผ่นกระดาษตัวกันหันที่เตรียมไว้ สอดใส่เข้าไปยังปลายแหลมของแกนถือ โดยผ่านรูของกระดาษที่เจาะเตรียมไว้
- พับส่วนของสามเหลี่ยมที่มีรูมาเสียบเข้ากับแกนถือ เรียงกันไปจนครบทั้งหมด และติดกาวตามชั้นที่ซ้อนทับกัน
- จากนั้นนำหลอดกาแฟที่เตรียมไว้อีกแผ่นมาเสียบอัดแน่นกับแกนถือ เหนือก้นหันกระดาษอีกชั้นหนึ่ง เพียงแค่นี้ก็ได้ก้นหันกระดาษไว้เล่นแล้ว

๓. วิธีการเล่น

- เด็ก ๆ มักจะใช้ถือแล้ววิ่งปะทะกับลมทำให้ก้นหันกระดาษหมุน

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความคิดจินตนาการสร้างสรรค์ การออกกำลังกายกล้ามเนื้อมือและนิ้วมือ
- ในการพับกระดาษ และที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ สังคม

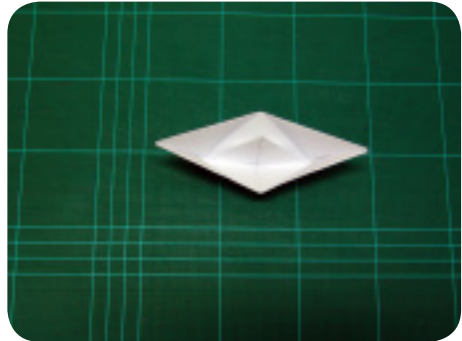
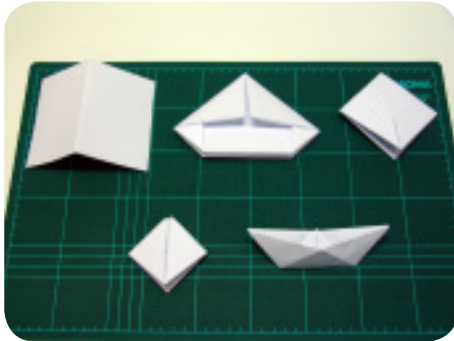
ของเล่น เรือกระดาษ

การพับเรือกระดาษถือเป็นของเล่นอีกชนิดหนึ่งที่เป็นกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว เด็ก ๆ จะรู้สึกตื่นเต้นและภาคภูมิใจเป็นอย่างมากที่ได้ประดิษฐ์ของเล่นขึ้นเอง

๑. วัสดุที่ใช้

- กระดาษสีตามชอบ
- กรรไกรตัดกระดาษ
- สีระบายเรือเพื่อความสวยงาม

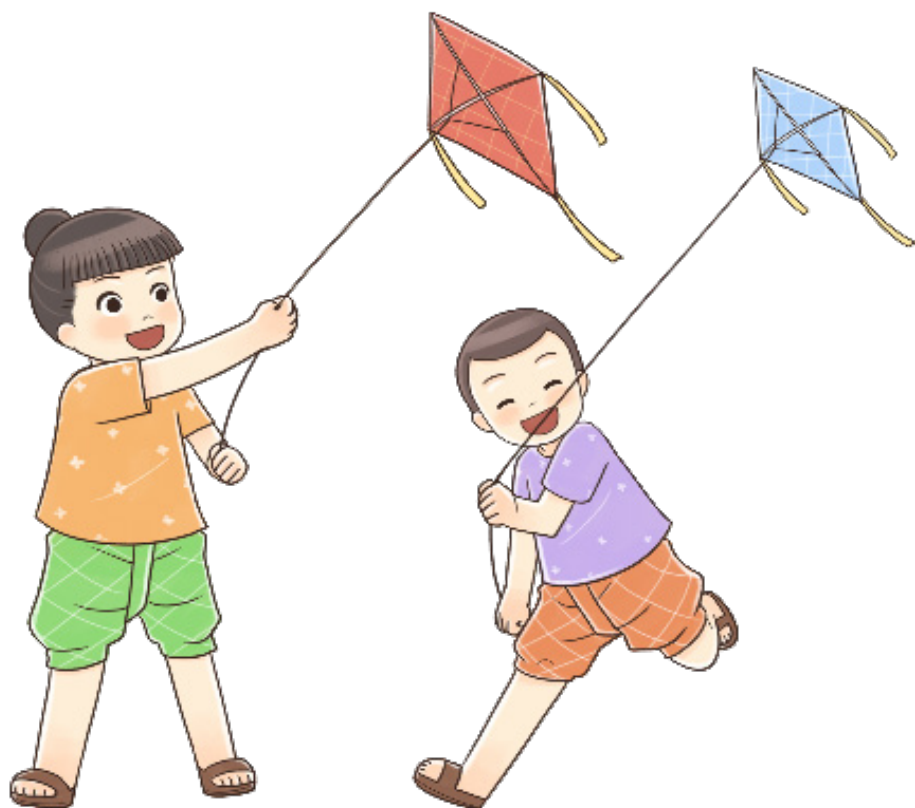

๒. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความคิดจินตนาการสร้างสรรค์ การออกกำลังกายกล้ามเนื้อและนิ้วมือ
ในการพับกระดาษ

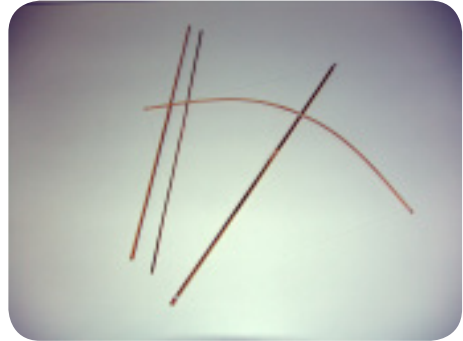
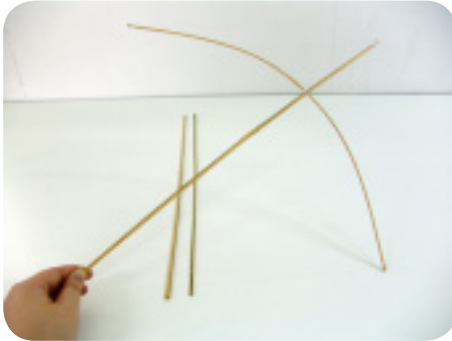
ของเล่น ว้าว

ว้าว เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยที่เด็ก ๆ สามารถทำเล่นเองได้ และมีส่วนส่งเสริมด้านร่างกาย ความคิดสร้างสรรค์ สังคม อารมณ์ อีกทั้งยังถูกกำหนดให้เป็นกีฬาประเภทหนึ่ง ว้าวไม่ได้นิยมเล่นแค่ในกลุ่มเด็ก ๆ เท่านั้น แต่ว่าว้าวนั้นนิยมเล่นกันทุกเพศ ทุกวัย และยังแพร่หลายไปในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยอีกด้วย

๑. วัสดุที่ใช้

- กระดาษว่าว
- ไม้ไผ่
- กาว
- มีด
- ด้าย
- เชือกป่าน

๒. วิธีการทำ

- เหล่าไม้ไผ่เพื่อทำเป็นโครงว่าว จำนวน ๒ ชิ้น แล้วผูกมัดด้วยด้าย
- ขึงด้วยด้ายให้เป็นโครง
- ติดกระดาษว่าวตามโครงด้วยกาว
- ต่อหางว่าวตามขนาดความยาวที่ต้องการ
- ตกแต่งตัวว่าวและหางว่าวให้สวยงาม
- ผูกสายป่านกับตัวโครงสร้าง

๓. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความคิดจินตนาการสร้างสรรค์ สังคม อารมณ์ การออกกำลังกาย กล้ามเนื้อมือและนิ้วมือในการพับกระดาษ และได้ออกกำลังกายทุกส่วนของร่างกายในการเล่นว่าว

ของเล่น ปลายตะเพียนจากใบมะพร้าว ใบลาน และใบตาล

ปลายตะเพียน เป็นของเล่นชนิดหนึ่ง การสานปลายตะเพียนเป็นการสาน เพื่อนำมาเป็นของเล่นของประดับตกแต่ง การสานใช้วัสดุได้หลายชนิด เช่น ใบตาล ใบลาน และใบมะพร้าว เป็นต้น วัสดุที่นำมาสานกันมาก หาง่าย คือ ใบตาล ซึ่งหาได้จากต้นตาลที่มีขึ้นในท้องถิ่น ต้นตาลเป็นต้นไม้ยืนต้น ผลนำมาใช้เป็นส่วนประกอบของอาหารคาว-หวาน ลำต้นนำมาทำเป็นที่อยู่อาศัย ใบให้ร่มเงาและนำมา มุงเป็นหลังคาแทนวัสดุอื่น อีกทั้งนำมาใช้เป็นวัสดุงานสานต่าง ๆ ได้

๑. วัสดุที่ใช้

- ไบลาน
- กรรไกร

๒. วิธีการทำ

- นำไบลานมาตัดเป็นเส้นยาว ๕๐ ซม. กว้าง ๒ ซม. จำนวน ๒ เส้น
- นำไบลานเส้นที่ ๑ มาพันมือ ๒ รอบ
- นำไบลานเส้นที่ ๒ มาพันมือที่พันออก ใช้มืออีกข้างหนึ่งจับไว้
- นำไบลานใบที่ ๒ มาพับครึ่ง แล้วสอดเข้าไปในไบลานที่พันไว้ในรอบแรก
- เสร็จแล้วให้ใช้ไบลานเส้นที่ ๒ เส้นล่างสอดช่องไบลานเส้นที่ ๑ ห่วงแรก
- กลับด้านหลังขึ้นมา นำเส้นมะพร้าวเส้นที่ ๒ ปลายด้านล่างสอดช่อง แล้วดึงจัดให้สวยงาม
- ใช้กรรไกรตกแต่ง ครีบละหวาง

ของเล่น นอกจากใบมะพร้าว

นก เป็นของเล่นชนิดหนึ่ง การสานนกเป็นการสานเพื่อนำมาเป็นของเล่น การสานใช้วัสดุได้หลายชนิด เช่น ใบทาล ใบลาน และใบมะพร้าว เป็นต้น วัสดุที่นำมาสานกันมาก หาง่าย คือ ใบมะพร้าว ซึ่งหาได้จากต้นมะพร้าวที่มีขึ้น ในท้องถิ่น ต้นมะพร้าวเป็นต้นไม้ยืนต้น ผลและยอดอ่อนใช้มาเป็นส่วนประกอบ ของอาหารหวาน-คาว ลำต้นนำมาทำเป็นที่อยู่อาศัย ใบนำมาผูกเป็นหลังคา แทนวัสดุอื่น ๆ และนำมาใช้เป็นวัสดุสำหรับงานสานต่าง ๆ

๑. วัสดุที่ใช้

- ไบมะพร้าว
- กรรไกร
- มีดคัตเตอร์

๒. วิธีการทำ

- นำไบมะพร้าวมาฉีกเป็นเส้นยาว ๕๐ ซม. กว้าง ๒ ซม. จำนวน ๒ เส้น (ใช้सानเป็นตัวนก)
- นำไบมะพร้าวใบที่ ๑ มาโค้งทับกันตามแบบแล้วนำใบที่ ๒ ให้ปลายใบสอดช่องของใบที่ ๑
- ไบมะพร้าวใบที่ ๒ จับปลายด้านล่างโค้งลงมาใต้เส้นใบที่ ๑ ปลายแรกแล้วทับปลายที่สอง
- จับปลายใบที่ ๒ โค้งขึ้นด้านบนอีกครั้งหนึ่ง
- จับปลายใบที่ ๒ ที่อยู่ด้านบนลงมาให้ปลายใบลงมาตรงกลางจับปลายใบที่ ๑ สอดขึ้นไปช่องด้านบน
- ใช้มือดึงปลายทุกเส้นให้ได้รูปที่สวยงาม ใช้มีดคัตเตอร์กรีดให้เป็นช่องเล็ก ๆ สำหรับสอดปลายใบในแนวกับตัวนก
- ตัดปลายทั้งสองข้างให้เป็นตัวนก
- นำไบมะพร้าวฉีกเป็นเส้นยาว ๓๐ ซม. กว้าง ๑ ซม. จำนวน ๒ เส้นเพื่อทำหัวนก ขั้นตอนการทำหัวนกเหมือนทำตัวนก
- นำทั้งสองชิ้นมาประกอบเป็นตัวนกที่สมบูรณ์

๓. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความคิดจินตนาการสร้างสรรค์ ความสนุกสนาน การบริหารกล้ามเนื้อนิ้วมือในการประดิษฐ์ของเล่น

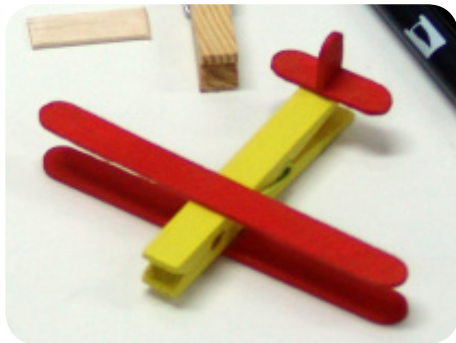

ของเล่น เครื่องบินจากไม้หนีบผ้า

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้หนีบผ้า ๑ อัน
- สีน้ำ
- ไม้ไอศกรีม ๓ อัน
- กาวลาเท็กซ์

๒. วิธีการทำ

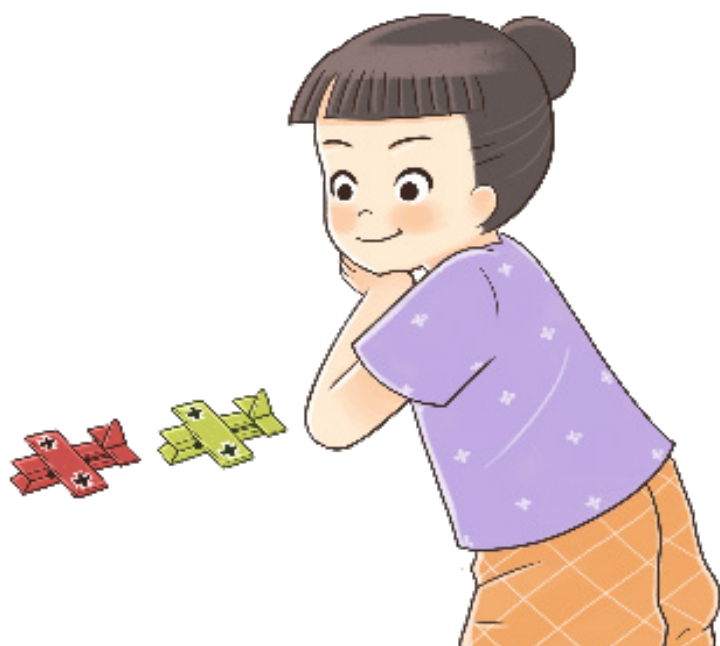
- นำไม้หนีบผ้ามาทาสีเหลืองให้ทั่ว พร้อมกับไม้ไอศกรีม ๑ อันทาสีแดงรอสีแห้ง
- นำไม้ไอศกรีมอีก ๒ อัน มาทาสีแดงให้ทั่วทั้ง ๒ ด้าน ทิ้งไว้ให้แห้ง
- นำไม้หนีบผ้ามาวางไว้เป็นฐาน นำไม้หนีบสีแดง มาทำเป็นใบพัดด้านหน้า วางด้านบนและด้านล่างของไม้หนีบผ้า ส่วนหน้าติดด้วยกาวลาเท็กซ์จนแน่น
- นำไม้ไอศกรีมสีแดงที่ตัดแต่งแล้ว มาวางไว้ตรงปลายไม้หนีบด้านบน สำหรับทำส่วนหาง
- นำไม้ไอศกรีมสีแดงที่ตัดแต่งแล้วอีกอันหนึ่งทำเป็นส่วนหางด้านบน

๓. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความคิดจินตนาการสร้างสรรค์ ความสนุกสนาน การบริหารกล้ามเนื้อ และนิ้วมือในการประดิษฐ์ของเล่น

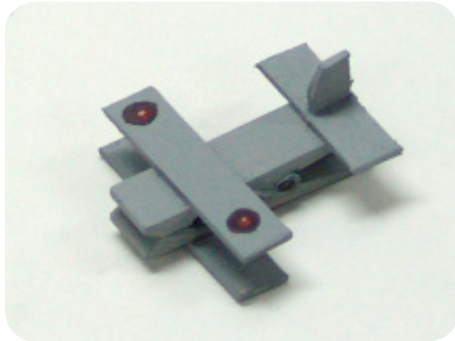

ของเล่น เครื่องบินเล็กจากไม้หนีบผ้า

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้หนีบผ้า
- แผ่นไม้เล็ก ๆ เลื่อยตัดไม้
- กระดาษทราย
- กาว
- สีทาไม้
- สีเมจิก

๒. วิธีการทำ

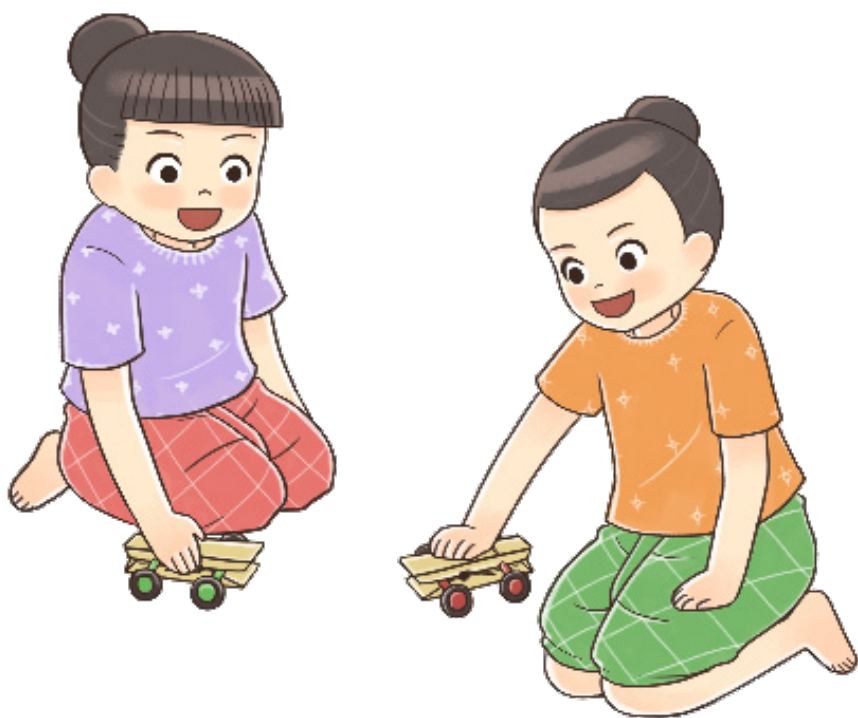
- นำไม้หนีบผ้ามาทาสีตามชอบ
- ตัดแผ่นไม้ ทำปีกเครื่องบินด้านบน ด้านล่าง และหางเครื่องบิน
- ทาสีปีกเครื่องบินด้านบน ด้านล่าง และหางเครื่องบินตามชอบ แล้วติดกาว
- ตกแต่งปีกเครื่องบิน และหางเครื่องบินด้วยสีเมจิกให้สวยงาม

๓. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความคิดจินตนาการสร้างสรรค์ ความสนุกสนาน การบริหารกล้ามเนื้อ และนิ้วมือในการประดิษฐ์ของเล่นของตนเอง

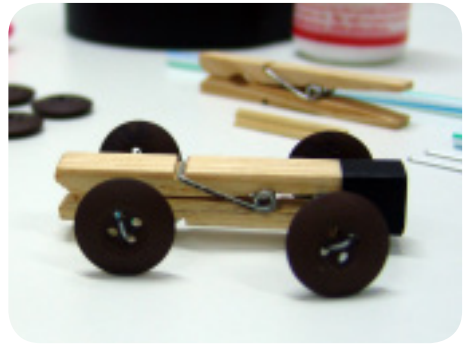

ของเล่น รถจากไม้หนีบผ้า

๑. วัสดุที่ใช้

- ไม้หนีบ
- กาว
- หลอด
- สก็อตเทป
- กระดุม
- กรรไกร
- ลวด (สำหรับมัดถุงขนม)

๒. วิธีการทำ

- ตัดหลอดน้ำดื่ม ๒ ท่อน สำหรับทำล้อรถ ๔ ล้อ นำหลอดน้ำดื่มสอดด้านในด้วยลวด นำกระดุมมาติดเป็นล้อทั้งสองด้าน ยึดติดด้วยลวดที่เกินออกมา ทำทั้งล้อหน้าและล้อหลัง
- ล้อหน้า นำที่หนีบผ้าแบบไม้มาหนีบไว้
- ล้อหลังสอดไว้ที่หนีบผ้าด้านหลัง ใช้สก็อตเทปปิดรูด้านหลังไว้ กันล้อหลุด แค่นี้ก็เป็นอันเสร็จ ได้รถเล่นจากไม้หนีบผ้ามาเล่นสนุก

๓. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความคิดจินตนาการสร้างสรรค์ ความสนุกสนาน การบริหารกล้ามเนื้อนิ้วมือในการประดิษฐ์ของเล่น

ของเล่น ตะลั่นแก้ป

ตะลั่นแก้ป เป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยที่ทำจากกระป๋องนม ๒ ใบ
ใช้ในการสื่อสารเหมือนโทรศัพท์

๑. วัสดุที่ใช้

- กระป๋องนม ๒ ใบ
- ไม้กลัด
- ด้าย

๒. วิธีการทำ

- นำกระป๋องนมชั้นหวานที่เปิดใช้แล้วมา ๒ ใบ แล้วเลาะเอาฝากระป๋องที่เปิดทิ้งพร้อมกับใช้ฆ้อนเล็ก ๆ ทุบขอบกระป๋องส่วนที่เอาฝาทิ้งให้เรียบ
- สำหรับด้านก้นของกระป๋องนม ให้เจาะเป็นรูเล็ก ๆ ด้วยตะปู แล้วนำปลายด้ายที่มีความยาวตามต้องการสอดเข้าไปในรูที่ก้นกระป๋องนม แล้วผูกไว้ด้วยไม้กลัดเล็ก ๆ โดยไม้กลัดอยู่ภายในกระป๋อง เพื่อกันไม่ให้ด้ายหลุด จากนั้นนำปลายด้ายอีกข้างหนึ่งไปทำในลักษณะแบบเดียวกัน

๓. วิธีการเล่น

- ผู้เล่น ๒ คน จับกระป๋องคนละ ๑ ใบ แล้วดึงเชือกให้ตึง
- ให้ผู้ฟังเอากระป๋องจ่อที่หู
- ผู้พูด พุดใส่ในกระป๋อง
- โต้ตอบกัน โดยให้สลับกันเป็นผู้ฟังและผู้พูด

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เสริมทักษะความเป็นนักประดิษฐ์ สร้างพัฒนาการด้านอารมณ์สังคม และภาษา และเสริมสร้างความเข้าใจในการเคลื่อนที่ของเสียงตะแลบแก๊ป

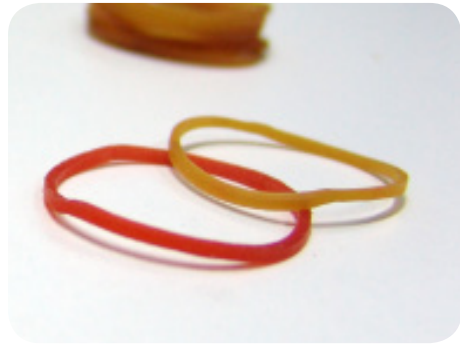
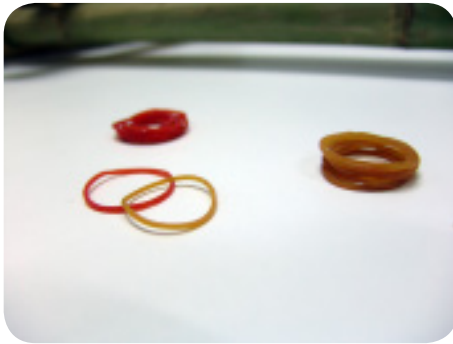
ของเล่น เป่ากบ

เป่ากบ เป็นการเล่นอย่างหนึ่งของเด็ก

๑. วัสดุที่ใช้

- ยางวง (ยางเส้น) วงใหญ่ หรือวงเล็กก็ได้ แล้วแต่ความชอบและความถนัด

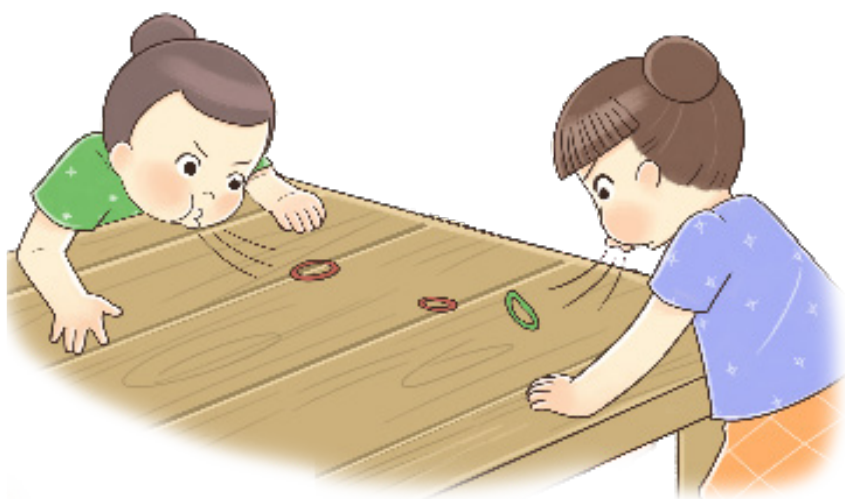

๒. วิธีการเล่น

- เล่นกันได้ ทั้งเด็กชายและหญิง ผู้เล่นมีจำนวน ๒ คน หรือเป็นทีมก็ได้ สถานที่เล่นในที่ร่ม ใช้พื้นที่เรียบ ๆ เช่น พื้นซีเมนต์ พื้นกระดาน หรือพื้นโตะ ซึ่งผู้เล่นจะเอายางเส้น (ยางวง) จะเป็นวงเล็กหรือวงใหญ่ หรืออาจจะเป็นวงสีต่าง ๆ อยู่ที่มีความชอบ ได้แก่ สีนํ้าตาล สีเขียว สีแดง เป็นต้น นำมาวางบนพื้นคนละ ๑ เส้น ให้อยู่ห่างกันประมาณ ๑ ฟุต ผู้เล่นจะผลัดกันเป่ายางเส้น (ยางวง) ของตนไปข้างหน้าที่ละน้อย ๆ จนยางเส้นทั้งสองมาอยู่ใกล้กัน ผู้เล่นคนใดเป่าให้ยางเส้นของตนไปทับยางเส้นของฝ่ายตรงข้ามได้ก็จะเป็นผู้ชนะ ฝ่ายแพ้จะต้องจ่ายรางวัลให้กับผู้ชนะ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นยางเส้น (ยางวง) แต่อาจให้รางวัลอื่น ๆ ก็ได้ ตามแต่จะตกลงกัน

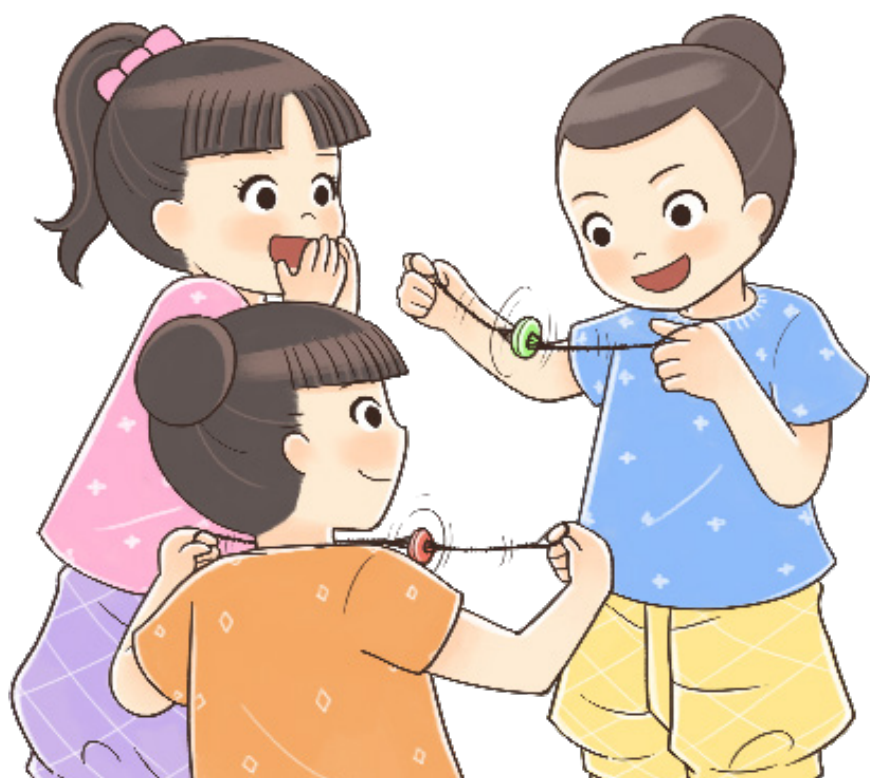
๓. ประโยชน์ที่ได้รับ

- การเล่นเป่ากบ เป็นการเล่นที่ให้ความสนุกสนานแล้ว ยังเป็นการฝึกการรู้กำหนดจังหวะ และกระยะด้วย
- การเล่นเป่ากบเป็นการฝึกสังเกต ไหวพริบในการเป่าของคู่ต่อสู้ ซึ่งจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ได้รู้จักคิดให้รอบคอบก่อนที่จะเป่า ถ้าเป่าโดยไม่คิด อาจจะผิดพลาดจนทำให้ต้องแพ้ได้
- เป็นการฝึกให้เด็กรู้จักความรัก ความสามัคคี
- เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดความเพลิดเพลิน เพราะเมื่อเล่นเป่ากบแล้ว เด็ก ๆ ก็จะได้ไม่ไปรบกวนผู้ใหญ่
- อุปกรณ์ก็หาง่าย ทั้งสองฝ่ายพร้อมที่จะเล่นได้ทุกเมื่อ

ของเล่น กงจักร

กงจักร จากฝาจิบหรือฝาน้ำอัดลม

๑. วัสดุที่ใช้

- ฝาจิบหรือฝาน้ำอัดลม
- เชือก ๑ เส้น

๒. วิธีการทำ

- นำฝาจิบหรือฝาน้ำอัดลมมาทาบหรือตีให้แบน แล้วเจาะรูตรงกลางฝา ๒ รู
- นำเชือกร้อยเข้าไปในรู โดยให้ฝาจิบอยู่ตรงกลางเชือก

๓. วิธีการเล่น

- ใช้มือทั้ง ๒ ข้างจับปลายเชือกทั้ง ๒ ข้างเอาไว้ ให้ฝายู่ตรงกลาง
- แกว่งเชือกให้เป็นเกลียวมากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- ดึงเชือกให้ตึง ฝาจิบจะหมุนอย่างรวดเร็ว และปล่อยให้หย่อน เพื่อให้เชือกหมุนเป็นเกลียวแล้วดึงเชือกให้ตึง เล่นอย่างนี้สลับกันไปเรื่อย ๆ

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

- ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการบริหารกล้ามเนื้อและนิ้วมือ

ข้อควรระวัง

เด็กห้ามนำไปเล่นกลางแจ้งเพื่อน ๆ โดยเด็ดขาด

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๓๙). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับ**

ประถมศึกษาและมัธยม. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงฯ

กิตติคุณ จันทกรณ์. ทรงวุฒิ จิตรประเสริฐ. ธรรมรัตน์ ใจกล้า. (๒๕๕๕). **ประวัติของเล่นไทย.**

ค้นเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗. จาก <http://siamtoy.wordpress.com>

ฉวีวรรณ จึงเจริญ. (๒๕๒๘) **การใช้สื่ออุปกรณ์ของเล่นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน**

เด็กก่อนวัยประถมศึกษา. เอกสารนิเทศการศึกษา ฉ.๒๒๗ หน่วยงานพิเศษ

กรมการฝึกหัดครู กรุงเทพฯ:อักษรไทย.

ธนวิ ศุภระกาญจน์. (ม.ป.ป.). **ของเล่นจากวัสดุธรรมชาติ.** ค้นเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

จาก <http://www.la-orutis.dusit.ac.th/research3.php>

ประดิษฐ์ของเล่นจากไม้หนีบผ้า. (ม.ป.ป) ค้นเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗. จาก p-dit.com

ประภาศิริ กลางพอน. (ม.ป.ป.). **ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย.**

ค้นเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

จาก <http://www.ipesp.ac.th/learning/thaistory/content1.html>

พัชรี มีสุคนธ์. **ของเล่นเด็กไทย เล่ม ๑.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ :

บริษัท พงษ์วรรณการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓.

พัชรี มีสุคนธ์. **ของเล่นเด็กไทย เล่ม ๒.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ :

บริษัท พงษ์วรรณการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓.

พันธิยา. (๒๕๕๔). **ความหมายของคำว่าของเล่น, หลักการเลือกของเล่น,**

ลักษณะของของเล่นที่ดี,ประโยชน์ ของของเล่น. ค้นเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

จาก www.center2toys.blogspot.com

ลัดดาวัลย์ กัณหาสุวรรณ. (๒๕๔๘). ๓๙ **กลวิทยาศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ : นานมีบุคส์.

สายพิน. (ม.ป.ป.). **ความสำคัญของการเล่น.** ค้นเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

จาก <https://www.gotoknow.org/posts>

สุชานัน. (๒๕๕๕). **ของเล่นพื้นบ้านไทย / ของเล่นไทย / ของเล่นไทยโบราณ /**

การละเล่นพื้นบ้านไทย. ค้นเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

จาก www.khonglenthai.blogspot.com

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.พัฒนาชาติ กฤติบวร

ดร.ชาญวิทย์ ผลชีวิน

นายธวัช ถาวรสวัสดิ์

ดร.กิตติพงษ์ โพธิ์

นายวิชิต ชีเชิญ

นายชลิต เขียวพุ่มพวง

รองศาสตราจารย์ ดร.กำโชค เพือกสุวรรณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พนมศักดิ์ สวัสดิ์พงษ์

อธิบดีกรมพลศึกษา

รองอธิบดีกรมพลศึกษา

รองอธิบดีกรมพลศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักนันทนาการ

ผู้เรียบเรียง

นางสาวพริณณี สุขเกษม

บรรณาธิการ

นางภูษิตา เจนจิตต์

นางสาวปาจรีย์ บุตรกินรี

ว่าที่ร้อยตรีวิวิธ ศรีโนนยางค์

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กลุ่มนันทนาการเด็กและเยาวชน

สำนักนันทนาการ

กรมพลศึกษา

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

แบบประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อหนังสือ “เล่าเรื่องของเล่นไทย”

คำชี้แจง โปรดแสดงระดับความพึงพอใจที่มีต่อหนังสือ “เล่าเรื่องของเล่นไทย” เล่มนี้ เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาในโอกาสต่อไป

(กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในกรอบ ☐ และเติมข้อมูลในช่องว่างเพื่อความสมบูรณ์ของแบบประเมินผล)

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบประเมินผล

๑. สถานภาพ ☐ ชาย ☐ หญิง อายุ (โปรดระบุ)ปี
๒. ระดับการศึกษา ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
๓. สถานะ ☐ (๑) บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
สังกัด จังหวัด
- ☐ (๒) เจ้าหน้าที่ / ประชาชนทั่วไป จังหวัด

ตอนที่ ๒ โปรดแสดงระดับความพึงพอใจที่มีต่อหนังสือ “เล่าเรื่องของเล่นไทย” โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความพึงพอใจของท่าน

ที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
๑.	รูปเล่มภายนอก ขนาด เหมาะสม น่าอ่าน			
๒.	การจัดเรียงหน้าสวยงาม และขนาดตัวอักษรเหมาะสม อ่านสะดวก			
๓.	ปกและภาพประกอบมีความคมชัด สวยงาม			
๔.	ภาพประกอบสามารถสื่อความหมาย และมีความสัมพันธ์กับเนื้อหา			
๕.	เนื้อหามีความถูกต้องเหมาะสม และสามารถให้ความรู้เรื่องนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน			
๖.	เนื้อหาที่มีความยาวเหมาะสม และสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง			
๗.	การเรียงลำดับเนื้อหา และการใช้ภาษาถูกต้อง เข้าใจง่าย			
๘.	เนื้อหาของหนังสือทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ และตรงต่อความต้องการของท่าน			
๙.	ความรู้ที่ได้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			
๑๐.	สามารถเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมได้			

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

.....

ขอขอบคุณที่กรุณากรอกแบบประเมินผล
สำนักนันทนาการ กรมพลศึกษา

..... (၉၉၆၅)

មហាវិថីជនបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ៤០៩

១២៩៧៧០៤៦៨៣១

บริการธุรกิจตอบรับ

สำนักนันทนาการ

กรมพลศึกษา

เลขที่ 154 ถนนพระราม 1

แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน

กรุงเทพฯ

10330

ของเล่น จัดเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง สภาพแวดล้อมหนึ่งที่มีผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก สื่อและของเล่นแต่ละประเภทมีส่วนในการพัฒนาเด็กแตกต่างกันไป การเลือกใช้และผลิตจึงเป็นสิ่งสำคัญที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งครู จะมีบทบาทในการพิจารณาให้เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก และตรงตามวัตถุประสงค์โดยเฉพาะการนำสื่อและของเล่นมาใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

